

2024/1181

18.4.2024

DECYZJA URZĘDU NADZORU EFTA Nr 081/23/COL

z dnia 31 maja 2023 r.

zmieniająca zasady proceduralne i merytoryczne w dziedzinie pomocy państwa poprzez wprowadzenie zmienionych wytycznych w sprawie egzekwowania zasad pomocy państwa przez sądy krajowe [2024/1181]

URZĄD NADZORU EFTA („Urząd”),

uwzględniając Porozumienie o Europejskim Obszarze Gospodarczym („Porozumienie EOG”), w szczególności jego art. 61–63 oraz protokół 26 do tego porozumienia,

uwzględniając Porozumienie pomiędzy państwami EFTA w sprawie ustanowienia Urzędu Nadzoru i Trybunału Sprawiedliwości („porozumienie o nadzorze i Trybunale”), w szczególności jego art. 24 oraz art. 5 ust. 2 lit. b),

a także mając na uwadze, co następuje:

Zgodnie z art. 24 porozumienia o nadzorze i Trybunale Urząd wprowadza w życie postanowienia Porozumienia EOG dotyczące pomocy państwa.

Zgodnie z art. 5 ust. 2 lit. b) porozumienia o nadzorze i Trybunale Urząd wydaje zawiadomienia oraz wskazówki w kwestiach objętych Porozumieniem EOG, jeśli porozumienie to lub porozumienie o nadzorze i Trybunale wyraźnie tak stanowi lub jeśli Urząd uznaje to za konieczne.

W dniu 10 czerwca 2009 r. Urząd przyjął decyzję nr 254/09/COL wprowadzającą wytyczne w sprawie egzekwowania prawa dotyczącego pomocy państwa przez sądy krajowe („wytyczne Urzędu w sprawie egzekwowania prawa dotyczącego pomocy państwa”) ⁽¹⁾.

Wytyczne te odpowiadają komunikatowi Komisji Europejskiej („Komisja”) w sprawie egzekwowania prawa dotyczącego pomocy państwa przez sądy krajowe („komunikat w sprawie egzekwowania prawa dotyczącego pomocy państwa”) ⁽²⁾.

W dniu 23 lipca 2021 r. Komisja przyjęła zmienione zawiadomienie w sprawie egzekwowania zasad pomocy państwa przez sądy krajowe („zmienione zawiadomienie w sprawie egzekwowania zasad pomocy państwa”) ⁽³⁾.

Zmiany wprowadzone przez Komisję w zmienionym zawiadomieniu w sprawie egzekwowania zasad pomocy państwa mają również znaczenie dla Europejskiego Obszaru Gospodarczego („EOG”).

Należy zapewnić jednolite stosowanie zasad EOG w zakresie pomocy państwa na całym Europejskim Obszarze Gospodarczym zgodnie z celem jednorodności określonym w art. 1 Porozumienia EOG.

Należy zmienić wytyczne Urzędu w sprawie egzekwowania prawa dotyczącego pomocy państwa zgodnie ze zmienionym zawiadomieniem Komisji w sprawie egzekwowania zasad pomocy państwa.

Zmienione wytyczne w sprawie egzekwowania zasad pomocy państwa (dokument nr 1251068) zapewniają sądom krajowym i innym zainteresowanym stronom praktyczne informacje i wskazówki dotyczące egzekwowania zasad pomocy państwa na szczeblu krajowym. Zmienione wytyczne uwzględniają również najnowsze zmiany w orzecznictwie EOG.

Zgodnie z pkt II części „OGÓLNE” znajdującej się na stronie 11 załącznika XV do Porozumienia EOG Urząd przyjmuje, po konsultacji z Komisją, akty prawne odpowiadające tym, które przyjęła Komisja Europejska.

Po konsultacji z Komisją Europejską i państwami EFTA,

⁽¹⁾ Dz.U. L 115 z 5.5.2011, s. 13.

⁽²⁾ Dz.U. C 85 z 9.4.2009, s. 1.

⁽³⁾ Dz.U. C 305 z 30.7.2021, s. 1.

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DECYZJĘ:

Artykuł 1

Zasady proceduralne i merytoryczne w dziedzinie pomocy państwa zostają zmienione przez wprowadzenie zmienionych wytycznych w sprawie egzekwowania zasad pomocy państwa przez sądy krajowe. Zmienione wytyczne są załączone do niniejszej decyzji i stanowią jej integralną część.

Artykuł 2

Zmienione wytyczne w sprawie egzekwowania zasad pomocy państwa przez sądy krajowe zastępują wytyczne Urzędu z 2009 r. w sprawie egzekwowania prawa dotyczącego pomocy państwa.

Artykuł 3

Zmienione wytyczne w sprawie egzekwowania zasad pomocy państwa wchodzą w życie z dniem 1 czerwca 2023 r.

Sporządzono w Brukseli dnia 31 maja 2023 r.

W imieniu Urzędu Nadzoru EFTA

Arne RØKSUND
Przewodniczący
Odpowiedzialny Członek Kolegium

Árni Páll ÁRNASON
Członek Kolegium

Stefan BARRIGA
Członek Kolegium

Melpo-Menie JOSÉPHIDÈS
Zatwierdzająca jako Dyrektor
ds. Prawnych i Wykonawczych

ZAŁĄCZNIK

Wytyczne w sprawie egzekwowania zasad pomocy państwa przez sądy krajowe (*)

1.	WPROWADZENIE	5
1.1.	System kontroli pomocy państwa	6
1.2.	Obowiązek stosowania okresu zawieszenia	8
2.	ZASADY OGÓLNE EGZEKWOWANIA ZASAD POMOCY PAŃSTWA	9
2.1.	Zasada lojalnej współpracy	9
2.2.	Zasady równoważności i skuteczności stosowane w procedurach krajowych	10
2.2.1.	Legitymacja procesowa	10
2.2.2.	Jurysdykcja	11
2.2.3.	Zasada powagi rzeczy osądzonej	12
3.	ROLA URZĘDU NADZORU EFTA	13
3.1.	Wyłączna kompetencja Urzędu Nadzoru EFTA	13
3.2.	Uprawnienia Urzędu Nadzoru EFTA do egzekwowania zasad pomocy państwa	14
4.	ROLA SĄDÓW KRAJOWYCH	15
4.1.	Wyznaczenie granic kompetencji sądów krajowych w zakresie stosowania zasad pomocy państwa	15
4.1.1.	W przypadku wydania decyzji przez Urząd Nadzoru EFTA	16
4.1.1.1.	W przypadku decyzji Urzędu Nadzoru EFTA uznającej pomoc za zgodną z funkcjonowaniem Porozumienia EOG	16
4.1.1.2.	W przypadku wydania przez Urząd Nadzoru EFTA decyzji o wszczęciu postępowania	17
4.2.	Kompetencje sądów krajowych	18
4.2.1.	Ocena istnienia pomocy	18
4.2.2.	Ocena, czy doszło do naruszenia obowiązku stosowania okresu zawieszenia	18
4.2.2.1.	Stosowanie warunków rozporządzeń w sprawie wyłączeń grupowych	18
4.2.2.2.	Istniejąca pomoc	19
4.2.3.	Ochrona praw jednostek, które odczuwają skutki naruszenia obowiązku stosowania okresu zawieszenia	20
4.2.3.1.	Zawieszenie lub zakończenie wdrażania środka	20
4.2.3.2.	Zwrot pomocy	21
4.2.3.3.	Środki tymczasowe	22
4.2.3.4.	Roszczenia o odszkodowanie	23
5.	WSPÓŁPRACA MIĘDZY URZĘDEM NADZORU EFTA I SĄDAMI KRAJOWYMI	27
5.1.	Wsparcie Urzędu Nadzoru EFTA dla sądów krajowych	27
5.1.1.	Środki współpracy	27
5.1.1.1.	Przekazywanie informacji sądom krajowym	28
5.1.1.2.	Przekazywanie opinii dotyczących stosowania zasad pomocy państwa	29
5.1.1.3.	Przedstawianie uwag na piśmie	30
5.2.	Wsparcie sądów krajowych dla Urzędu Nadzoru EFTA	31

(*) Niniejsze wytyczne odpowiadają zawiadomieniu Komisji w sprawie egzekwowania zasad pomocy państwa przez sądy krajowe (Dz.U. C 305 z 30.7.2021, s. 1). W porównaniu z zawiadomieniem Komisji niektóre fragmenty zostały jednak skreślone. Skreślenia te obejmują tekst odnoszący się do instrumentów i przepisów prawnych, które nie są częścią Porozumienia EOG lub nie mają w nim swojego odpowiednika, a także tekst, w przypadku którego na tym etapie nie jest jasne, jakie będą skutki danego instrumentu prawnego w kontekście Porozumienia EOG. Usunięte fragmenty tekstu zastąpiono symbolem zastępczym [...].

6.	KONSEKWENCJE NIEWDROŻENIA ZASAD I DECYZJI DOTYCZĄCYCH POMOCY PAŃSTWA	32
6.1.	Postępowania prowadzone przez Urząd Nadzoru EFTA dotyczące pomocy niezgodnej z prawem	33
6.2.	Postępowanie o naruszenie	33
7.	POSTANOWIENIA KOŃCOWE	33

1. WPROWADZENIE

- (1) Komisja wdraża program unowocześnienia polityki w dziedzinie pomocy państwa⁽¹⁾ od 2012 r. Zgodnie z tym programem Komisja przyjęła pakiet przepisów, wytycznych i zawiadomień dotyczących oceny środków pomocy państwa. Zgodnie z tym pakietem Urząd Nadzoru EFTA mógł ograniczyć swoją kontrolę *ex ante* do spraw mających największy wpływ na funkcjonowanie Porozumienia EOG i jednocześnie zacieśniać współpracę z państwami EOG–EFTA w zakresie egzekwowania zasad pomocy państwa. W tym celu, poprzez wprowadzenie dodatkowych zwolnień z obowiązku zgłaszania wszelkich planowanych środków pomocy państwa, zapewniono państwom EOG większe możliwości udzielania pomocy niewymagającej wcześniejszej kontroli ze strony Komisji lub Urzędu Nadzoru EFTA. Zaowocowało to częstszym udzielaniem pomocy państwa na podstawie przepisów dotyczących wyłączeń grupowych⁽²⁾. W tej sytuacji jeszcze bardziej wzrosła rola sądów krajowych w zapewnianiu zgodności z zasadami pomocy państwa.
- (2) W 2019 r. Komisja opublikowała analizę egzekwowania przepisów i decyzji dotyczących pomocy państwa przez sądy krajowe w 28 państwach członkowskich⁽³⁾ („analiza egzekwowania przepisów”) ⁽⁴⁾. W ramach tej analizy dokonano przeglądu ponad 750 orzeczeń sądów krajowych w dwóch rodzajach spraw: 1) w sprawach, w których sądy krajowe podejmują działania w następstwie niezgodnego z prawem wdrożenia pomocy (egzekwowanie na drodze prywatnoprawnej), oraz 2) w sprawach, w których sądy krajowe wykonują decyzje Komisji nakazujące odzyskanie pomocy (egzekwowanie na drodze publicznoprawnej).
- (3) Jak wynika z analizy egzekwowania przepisów, w latach 2007–2017 liczba spraw dotyczących pomocy państwa rozpatrywanych przez sądy krajowe wzrosła. Mimo to sądy krajowe rzadko nakazywały stosowanie środków zaradczych, a roszczenia o odszkodowanie stanowiły mały odsetek spraw. Niezbyt często korzystano również z możliwości współpracy między Komisją a sądami krajowymi, wprowadzonej w 2009 r. komunikatem Komisji w sprawie egzekwowania prawa dotyczącego pomocy państwa przez sądy krajowe („komunikat w sprawie egzekwowania z 2009 r.”) ⁽⁵⁾ i w 2015 r. rozporządzeniem Rady (UE) 2015/1589 („rozporządzenie proceduralne”) ⁽⁶⁾.
- (3a) W 2019 r. Urząd Nadzoru EFTA opublikował analizę egzekwowania zasad i decyzji dotyczących pomocy państwa przez sądy krajowe w trzech państwach EOG–EFTA („analiza egzekwowania przepisów w państwach EOG–EFTA”) *. W ramach analizy egzekwowania przepisów w państwach EOG–EFTA zidentyfikowano 45 orzeczeń o różnym znaczeniu. W analizie tej ujawniono, że od czasu wejścia w życie Porozumienia EOG w każdym z państw EOG–EFTA toczyło się raczej niewiele postępowań dotyczących egzekwowania przepisów na drodze prywatnoprawnej. Spośród 45 przeanalizowanych orzeczeń sześć dotyczyło egzekwowania na drodze prywatnoprawnej obowiązku stosowania okresu zawieszenia, a dwa – odzyskania niezgodnej z prawem pomocy państwa na podstawie decyzji odmownej z nakazem odzyskania środków od Urzędu Nadzoru EFTA. W żadnej ze spraw sąd krajowy nie uruchomił procedury współpracy zgodnie z wytycznymi Urzędu Nadzoru EFTA w sprawie egzekwowania przepisów dotyczących pomocy państwa przez sądy krajowe *.

⁽¹⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Unowocześnienie unijnej polityki w dziedzinie pomocy państwa, COM/2012/0209 final.

⁽²⁾ [...]. W 2019 r. ponad 86 % aktywnych środków pomocy w UE było objęte rozporządzeniem w sprawie wyłączeń grupowych. Zob. http://ec.europa.eu/competition/state_aid/scoreboard/index_en.html. W przypadku państw EOG–EFTA było to 67 %. Dodatkowe informacje można uzyskać pod adresem: <https://www.eftasurv.int/state-aid/state-aid-scoreboards>

⁽³⁾ Analizę egzekwowania przepisów przeprowadzono przed podpisaniem Umowy o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (dnia 24 stycznia 2020 r.) i jej wejściem w życie (dnia 1 lutego 2020 r.). Wszystkie odniesienia do państw członkowskich w analizie egzekwowania przepisów dotyczą również Zjednoczonego Królestwa.

⁽⁴⁾ Zob. „Ostateczna analiza egzekwowania przepisów i decyzji dotyczących pomocy państwa przez sądy krajowe (COMP/2018/001)” („Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts”), Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg, 2019.

⁽⁵⁾ Komunikat Komisji w sprawie egzekwowania prawa dotyczącego pomocy państwa przez sądy krajowe (Dz.U. C 85 z 9.4.2009, s. 1).

⁽⁶⁾ Rozporządzenie Rady (UE) 2015/1589 z dnia 13 lipca 2015 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (tekst jednolity) (Dz.U. L 248 z 24.9.2015, s. 9) (Tekst mający znaczenie dla EOG). Rozporządzenie nie zostało jeszcze uwzględnione w Porozumieniu EOG.

^(*) Analiza egzekwowania zasad pomocy państwa na drodze prywatnoprawnej przez sądy krajowe w państwach EOG–EFTA, opublikowana w lipcu 2019 r.: <https://www.eftasurv.int/state-aid/private-enforcement>

^(*) Dz.U. L 115 z 5.5.2011, s. 13 oraz Suplement EOG nr 25 z 5.5.2011, s. 1.

- (4) Niniejsze wytyczne zawierają praktyczne informacje przeznaczone dla sądów krajowych i innych zainteresowanych stron dotyczące egzekwowania zasad pomocy państwa na poziomie krajowym. Uwzględniono w nich pytania zadawane przez te sądy w kontekście analizy egzekwowania przepisów w państwach EOG–EFTA lub w sprawach kierowanych w trybie prejudycjalnym do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej („Trybunał Sprawiedliwości”) lub w opiniach doradczych Trybunału EFTA **. Pytania dotyczyły na przykład spójności między procedurami Komisji a postępowaniami w sądach krajowych lub niewłaściwego stosowania rozporządzeń w sprawie wyłączeń grupowych.
- (5) Niniejsze wytyczne mają być źródłem wskazówek dla sądów krajowych państw EOG–EFTA w rozumieniu art. 34 Porozumienia między państwami EFTA w sprawie ustanowienia Urzędu Nadzoru i Trybunału Sprawiedliwości („porozumienie o nadzorze i Trybunale”) (7) oraz mają zachęcić do ściślejszej współpracy między Urzędem Nadzoru EFTA a sądami krajowymi poprzez określenie wszystkich dostępnych narzędzi współpracy. Nie wiąże ono sądów krajowych ani nie wpływa na ich niezależność (8). Niniejsze zawiadomienie dotyczy głównie egzekwowania na drodze prywatnoprawnej. Kwestie związane z egzekwowaniem na drodze publicznoprawnej są przedmiotem zawiadomienia Komisji w sprawie odzyskiwania pomocy państwa niezgodnej z prawem i z rynkiem wewnętrznym (9) („zawiadomienie w sprawie odzyskiwania pomocy państwa”).
- (6) Od czasu przyjęcia wytycznych dotyczących egzekwowania zasad pomocy państwa przez sądy krajowe w 2009 r. orzecznictwo Sądu, Trybunału Sprawiedliwości i Trybunału EFTA (zwanym łącznie „sądami EOG”) ewoluowało *. Niniejsze wytyczne uwzględniają te zmiany i zastępują wytyczne dotyczące egzekwowania prawa dotyczącego pomocy państwa przez sądy krajowe z 2009 r.

1.1. System kontroli pomocy państwa

- (7) Pomoc państwa jest pojęciem prawnym zdefiniowanym bezpośrednio w Porozumieniu EOG i musi być interpretowane w oparciu o obiektywne czynniki (10). Zgodnie z art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG „wszelka pomoc przyznawana przez państwa członkowskie [...], państwa EFTA lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiegokolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub

(**) Wyroki Trybunału EFTA z dnia 15 grudnia 2016 r. w sprawie E-1/16 Synnøve Finden AS/Landbruks- og matdepartementet, Zbiór Orzeczeń Trybunału EFTA [2016], s. 931, pkt 47–48, oraz z dnia 14 lipca 2000 r. w sprawie E-1/00 State Debt Management Agency/Íslandsbanki-FBA hf, Zbiór Orzeczeń Trybunału EFTA [2000–2001], s. 8, pkt 37.

(7) W celu ustalenia, czy dany organ jest sądem do celów art. 34 porozumienia o nadzorze i Trybunale (artykuł odpowiada art. 267 TFUE), Trybunał EFTA wielokrotnie orzekał, że cel art. 34 porozumienia o nadzorze i Trybunale nie wymaga ścisłej wykładni pojęcia sądu, które jest autonomicznym pojęciem prawa EOG (zob. wyrok Trybunału EFTA z dnia 16 lipca 2020 r. w sprawie E-8/19 Scan-team AS/rząd Norwegii, *dotychczas nieopublikowany*, pkt 41 oraz cytowane orzecznictwo). [...].

(8) Nawet jeśli wytyczne te nie mają na celu wywołania skutków wiążących, sądy krajowe są zobowiązane do ich uwzględnienia w celu rozstrzygnięcia przedstawionych im sporów. Zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3 września 2014 r., Baltlanta, C-410/13, EU:C:2014:2134, pkt 64 oraz wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 13 grudnia 1989 r., Grimaldi, C-322/88, ECLI:EU:C:1989:646, pkt 18; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 13 lutego 2014 r., Mediaset, C-69/13, ECLI:EU:C:2014:71, pkt 31.

(9) Urząd Nadzoru EFTA przyjmuje wytyczne dotyczące wykładni i stosowania zasad pomocy państwa w formie wersji EOG–EFTA odpowiedniego instrumentu Komisji Europejskiej albo poprzez odniesienie do tego instrumentu. Komisja Europejska przyjęła zawiadomienie w sprawie odzyskiwania pomocy państwa niezgodnej z prawem i z rynkiem wewnętrznym (Dz.U. C 247 z 23.7.2019, s. 1), które zastąpiło zawiadomienie w sprawie odzyskiwania pomocy państwa z 2007 r. (Dz.U. C 272 z 15.11.2007, s. 4). Zawiadomienie w sprawie odzyskiwania pomocy państwa niezgodnej z prawem i z rynkiem wewnętrznym oparto w pewnym stopniu na rozporządzeniu Rady (UE) 2015/1589 z dnia 13 lipca 2015 r. ustanawiającym szczegółowe zasady stosowania art. 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. L 248 z 24.9.2015, s. 9, „rozporządzenie proceduralne”), którego nie uwzględniono jeszcze w Porozumieniu EOG. W związku z tym Urząd Nadzoru EFTA odnosi się do obecnie obowiązującego zawiadomienia w sprawie odzyskiwania pomocy państwa z 2008 r., dostępnego tutaj: Dz.U. L 105 z 21.4.2011, s. 32.

(*) Zob. na przykład wyroki Trybunału EFTA z dnia 15 grudnia 2016 r. w sprawie E-1/16, Synnøve Finden AS/Landbruks- og matdepartementet, Zbiór Orzeczeń Trybunału EFTA [2016], s. 931, pkt 47–48, oraz z dnia 14 lipca 2000 r. w sprawie E-1/00, State Debt Management Agency/Íslandsbanki-FBA hf, Zbiór Orzeczeń Trybunału EFTA [2000–2001], s. 8, pkt 37.

(10) Zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2008 r., British Aggregates Association/Komisja Wspólnot Europejskich i Zjednoczone Królestwo, C-487/06 P, ECLI:EU:C:2008:757, pkt 111; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16 maja 2000 r., Francja/Ladbroke Racing Ltd i Komisja, C-83/98 P, ECLI:EU:C:2000:248, pkt 25.

produkcji niektórych towarów, jest niezgodna z funkcjonowaniem [Porozumienia EOG] w zakresie, w jakim wpływa na handel między Umawiającymi się Stronami”. Urząd Nadzoru EFTA przedstawił wytyczne dotyczące sposobu interpretacji pojęcia pomocy państwa ⁽¹⁾.

- (8) Ogólny zakaz pomocy państwa opiera się na podwójnym systemie kontroli *ex ante* i *ex post* dotyczących interwencji obejmujących pomoc państwa. Zgodnie z art. 62 Porozumienia EOG Urząd Nadzoru EFTA musi stale sprawować kontrolę nad wszystkimi programami istniejącej pomocy i oceniać wszelkie plany państw EOG–EFTA dotyczące przyznania nowej pomocy lub zmiany istniejącej pomocy. Skuteczne sprawowanie takiej kontroli przez Urząd Nadzoru EFTA wymaga współpracy państw EOG–EFTA, tj. dostarczania wszelkich istotnych informacji i zgłaszania środków pomocy państwa.
- (9) Państwa EOG–EFTA są zobowiązane, po pierwsze, do zgłaszania Urzędowi Nadzoru EFTA każdego środka stanowiącego nową pomoc lub zmianę istniejącej pomocy oraz, po drugie, do niewprowadzania w życie takiego środka, dopóki Urząd Nadzoru EFTA nie oceni zgodności środka z funkcjonowaniem Porozumienia EOG („obowiązek stosowania okresu zawieszenia”) ⁽¹²⁾. Obowiązek stosowania okresu zawieszenia wynikający z art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale („protokół 3”) przyznaje jednostkom prawa, na które mogą się powoływać przed sądami krajowymi ⁽¹³⁾.
- (9a) W przypadku państw EOG–EFTA wdrażanie przepisów EOG jest objęte zakresem protokołu 35 do Porozumienia EOG, zgodnie z którym państwa EOG–EFTA muszą zapewnić, aby w przypadkach konfliktu między wdrażanymi przepisami EOG a innymi przepisami ustawowymi pierwszeństwo miały wdrożone przepisy EOG. Osoby fizyczne i podmioty gospodarcze muszą być uprawnione do powoływania się na wszelkie prawa wynikające z postanowień Porozumienia EOG, które wprowadzono do krajowego porządku prawnego, jeżeli są bezwarunkowe i wystarczająco precyzyjne *, takie jak obowiązek stosowania okresu zawieszenia, a także do dochodzenia tych praw na szczeblu krajowym.
- (10) Wynika z tego, że wdrożenie systemu kontroli pomocy państwa, którego podstawowym elementem jest art. 1 ust. 3 części I protokołu 3, leży w gestii zarówno Urzędu Nadzoru EFTA, jak i sądów krajowych, a ich role w tym procesie są komplementarne, lecz odrębne. Urząd Nadzoru EFTA ma wyłączną kompetencję w zakresie oceny zgodności środków pomocy z funkcjonowaniem Porozumienia EOG, zaś sądy krajowe zajmują się ochroną praw jednostek w przypadku ewentualnego naruszenia art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 ⁽¹⁴⁾.

⁽¹⁾ Zob. na przykład wytyczne dotyczące pojęcia pomocy państwa w rozumieniu art. 61 ust. 1 Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym (Dz.U. L 342 z 21.12.2017, s. 35 oraz Supplement EOG nr 82 z 21.12.2017, s. 1); stosowanie zasad pomocy państwa w odniesieniu do rekompensaty z tytułu usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym (Dz.U. L 161 z 13.6.2013, s. 12 oraz Supplement EOG nr 34 z 13.6.2013, s. 1); wytyczne w sprawie gwarancji państwowych (Dz.U. L 105 z 21.4.2011, s. 32 oraz Supplement EOG nr 23 z 21.4.2011, s. 1); wytyczne w dziedzinie pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną (Dz.U. L 209 z 6.8.2015, s. 17) oraz Supplement EOG nr 44 z 6.8.2015, s. 1.

⁽¹²⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14 listopada 2019 r., Dilly's Wellnesshotel, C-585/17, ECLI:EU:C:2019:969, pkt 54.

⁽¹³⁾ Obowiązek stosowania okresu zawieszenia wynikający z art. 108 ust. 3 TFUE, który to obowiązek znajduje odzwierciedlenie w art. 1 ust. 3 części I protokołu 3, ma bezpośredni skutek w państwach członkowskich UE. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, pkt 88; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3 marca 2020 r., Vodafone Magyarország, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, pkt 22; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 listopada 2013 r., Deutsche Lufthansa, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, pkt 29.

^(*) Wyroki w sprawie E-1/94, Restamark [1994–1995], Zbiór Orzeczeń Trybunału EFTA 15, pkt 77, w sprawie E-2/12, HOB-vín ehf/Áfengis- og tóbaksverslun ríkisins [2012], Zbiór Orzeczeń Trybunału EFTA 1092, pkt 122 oraz w sprawie E-6/17, Fjarskipti hf./símínn hf. [2018], Zbiór Orzeczeń Trybunału EFTA 78, pkt 27 i 28.

⁽¹⁴⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 października 2006 r., Transalpine Ölleitung in Österreich, C-368/04, ECLI:EU:C:2006:644, pkt 38; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 marca 2010 r., CELF et ministre de la Culture et de la Communication, C-1/09, ECLI:EU:C:2010:136, pkt 26; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 listopada 2015 r., Klausner Holz Niedersachsen, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, pkt 21; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3 marca 2020 r., Vodafone Magyarország, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, pkt 21.

1.2. Obowiązek stosowania okresu zawieszenia

- (11) Rygor wykonalności art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 oznacza, że sądy krajowe mają obowiązek podjąć wszelkie odpowiednie kroki, zgodnie z prawem krajowym, w celu zareagowania na konsekwencje naruszenia tego postanowienia ⁽¹⁵⁾.
- (12) Aby do danego środka pomocy miał zastosowanie obowiązek stosowania okresu zawieszenia określony w art. 1 ust. 3 części I protokołu 3, muszą być spełnione dwa warunki: po pierwsze, środek kwalifikuje się jako nowa pomoc, co obejmuje zmiany istniejącej pomocy ⁽¹⁶⁾, i po drugie, środek musi podlegać obowiązkowi uprzedniego zgłoszenia, o którym mowa w art. 1 ust. 3 części I protokołu.
- (13) W związku z powyższym, jeżeli dany środek nie stanowi nowej pomocy, państwa EOG–EFTA mogą go wdrożyć bez wcześniejszego zgłoszenia Urzędowi Nadzoru EFTA. Ponadto państwa EOG–EFTA mogą wdrażać środki pomocy, które spełniają wszystkie warunki umożliwiające skorzystanie ze zwolnienia z obowiązku zgłoszenia.
- (14) W rozporządzeniach *de minimis* ⁽¹⁷⁾ określono warunki, w oparciu o które uznaje się, że pomoc nie wpływa na wymianę handlową między państwami EOG i nie zakłóca konkurencji ani nie grozi jej zakłóceniem ⁽¹⁸⁾. Jeżeli środek pomocy spełnia wszystkie odpowiednie warunki przewidziane w rozporządzeniach *de minimis*, dane państwo EOG–EFTA jest zwolnione z obowiązku zgłaszania tego środka Urzędowi Nadzoru EFTA.
- (15) W rozporządzeniach w sprawie wyłączeń grupowych – takich jak ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych ⁽¹⁹⁾ – określa się warunki, w oparciu o które środek pomocy można lub trzeba uznać za zgodny z funkcjonowaniem Porozumienia EOG na podstawie art. 61 ust. 2 lub 3 ⁽²⁰⁾. Jeżeli środek pomocy spełnia wszystkie odpowiednie warunki przewidziane w tych rozporządzeniach, dane państwo EOG–EFTA jest zwolnione z obowiązku zgłaszania tego środka Urzędowi Nadzoru EFTA.

⁽¹⁵⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, pkt 88–89; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3 marca 2020 r., Vodafone Magyarorszag, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, pkt 22–23. Wyrok Trybunału EFTA z dnia 15 grudnia 2016 r. w sprawie E-1/16, Synnove Finden AS/Landbruks- og matdepartementet, Zbiór Orzeczeń Trybunału EFTA [2016], s. 931, pkt 48.

⁽¹⁶⁾ „Nowa pomoc” oznacza, na podstawie art. 1 lit. c) części II protokołu 3, „każdą pomoc, czyli programy pomocowe i pomoc indywidualną, która nie jest pomocą istniejącą, włącznie ze zmianami istniejącej pomocy”. Przepis ten, ze względu na jego szerokie sformułowanie, może obejmować nie tylko samą zmianę, ale także pomoc, której zmiana ta dotyczy. Ponadto zgodnie z brzmieniem art. 1 lit. b) ppkt (ii) części II protokołu 3 przez „istniejącą pomoc” należy rozumieć między innymi każdą „pomoc dozwoloną, czyli takie programy pomocowe i pomoc indywidualną, które zostały dozwolone przez Urząd Nadzoru EFTA lub za wspólnym porozumieniem, jak określono w art. 1 ust. 2 pkt 3 części I, przez państwa EFTA”. W związku z tym pomoc będąca przedmiotem decyzji zatwierdzającej, która to pomoc w następstwie zmiany naruszającej warunek przewidziany w tej decyzji w celu zapewnienia zgodności tej pomocy z rynkiem wewnętrznym nie jest już objęta zatwierdzającą ją decyzją, może stanowić nową pomoc. Zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 25 października 2017 r., Komisja/Włochy, C-467/15 P, ECLI:EU:C:2017:799, pkt 46 i 47. Zob. również sekcja 4.2.2.2 niniejszych wytycznych.

⁽¹⁷⁾ Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* (Dz.U. L 352 z 24.12.2013, s. 1). Rozporządzenie to uwzględniono w pkt 1ea załącznika XV do Porozumienia EOG decyzją Wspólnego Komitetu EOG nr 98/2014 z dnia 16 maja 2014 r. (Dz.U. L 310 z 30.10.2014, s. 65 oraz Suplement EOG nr 63 z 30.10.2014, s. 56); rozporządzenie Komisji (UE) nr 360/2012 z dnia 25 kwietnia 2012 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* przyznawanej przedsiębiorstwom wykonującym usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym (Dz.U. L 114 z 26.4.2012, s. 8). Rozporządzenie to uwzględniono w pkt 1ha załącznika XV do Porozumienia EOG decyzją Wspólnego Komitetu EOG nr 225/2012 z dnia 7 grudnia 2012 r. (Dz.U. L 81 z 21.3.2013, s. 27 oraz Suplement EOG nr 18 z 21.3.2013, s. 32).

⁽¹⁸⁾ Rozporządzenia takie przyjmuje się na podstawie upoważniającego rozporządzenia Rady (UE) 2015/1588 z dnia 13 lipca 2015 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do niektórych kategorii horyzontalnej pomocy państwa (Dz.U. L 248 z 24.9.2015, s. 1).

⁽¹⁹⁾ Rozporządzenie Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (Dz.U. L 187 z 26.6.2014, s. 1). Rozporządzenie to uwzględniono w pkt 1j załącznika XV do Porozumienia EOG decyzją Wspólnego Komitetu EOG nr 152/2014 z dnia 27 czerwca 2014 r. (Dz.U. L 342 z 27.11.2014, s. 63 oraz Suplement EOG nr 71 z 27.11.2014, s. 61).

⁽²⁰⁾ Zgodnie z art. 109 TFUE Rada Unii Europejskiej może przyjmować rozporządzenia w celu zastosowania art. 107 i 108 TFUE oraz określać kategorie pomocy zwolnione z obowiązku zgłoszenia. Jak przewidziano w art. 108 ust. 4 TFUE, Komisja może następnie przyjmować rozporządzenia dotyczące kategorii pomocy państwa określonych przez Radę zgodnie z art. 109 TFUE.

- (16) Co więcej, w decyzji Komisji 2012/21/UE⁽²¹⁾ w odniesieniu do pomocy państwa na usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym oraz w rozporządzeniu (WE) nr 1370/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady⁽²²⁾ dotyczącym usług publicznych w zakresie kolejowego i drogowego transportu pasażerskiego Komisja określiła warunki uznawania rekompensaty za świadczenie usługi publicznej za zgodną z rynkiem wewnętrznym na podstawie art. 106 ust. 2 * i art. 93 TFUE **. Również w tych przypadkach przedmiotowe środki nie są objęte obowiązkiem stosowania okresu zawieszenia.

2. ZASADY OGÓLNE EGZEKOWANIA ZASAD POMOCY PAŃSTWA

2.1. Zasada lojalnej współpracy

- (17) Art. 3 Porozumienia EOG, który jest wzorowany na art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej⁽²³⁾, nakłada na Umawiające się Strony obowiązek podejmowania wszelkich odpowiednich środków celem zapewnienia realizacji obowiązków wynikających z Porozumienia EOG oraz ułatwienia współpracy w jego ramach. Zgodnie z zapisaną w tym artykule zasadą lojalnej współpracy Urząd Nadzoru EFTA i państwa EOG–EFTA, działające w zakresie swoich jurysdykcji, muszą udzielać sobie wzajemnego wsparcia w wykonywaniu tych zadań. Zgodnie z art. 2 porozumienia o nadzorze i Trybunale państwa EFTA mają obowiązek podjęcia wszystkich odpowiednich kroków, ogólnych lub szczególnych, w celu zapewnienia wykonania zobowiązań wynikających z porozumienia o nadzorze i Trybunale. Ponadto państwa EFTA muszą powstrzymać się od podejmowania jakichkolwiek kroków, które mogłyby zagrażać zrealizowaniu celów Porozumienia EOG i porozumienia o nadzorze i Trybunale.
- (18) Wynikające z art. 3 Porozumienia EOG i art. 2 porozumienia o nadzorze i Trybunale zobowiązanie do wzajemnej pomocy dotyczy również sądów krajowych⁽²⁴⁾. Oznacza to, że Urząd Nadzoru EFTA wspiera sądy krajowe w stosowaniu prawa EOG⁽²⁵⁾, zaś sądy krajowe wspierają Urząd Nadzoru EFTA w wykonywaniu jego zadań. Sądy krajowe muszą zatem podjąć wszelkie niezbędne kroki, aby zapewnić wykonanie swoich zobowiązań wynikających z Porozumienia EOG i unikać podejmowania decyzji, które mogłyby zagrażać zrealizowaniu celów Porozumienia EOG⁽²⁶⁾.

⁽²¹⁾ Decyzja Komisji 2012/21/UE z dnia 20 grudnia 2011 r. w sprawie stosowania art. 106 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy państwa w formie rekompensaty z tytułu świadczenia usług publicznych, przyznawanej przedsiębiorstwom zobowiązanym do wykonywania usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym (notyfikowana jako dokument nr C(2011) 9380) (Dz.U. L 7 z 11.1.2012, s. 3). Decyzję tę uwzględniono w pkt 1h załącznika XV do Porozumienia EOG decyzją Wspólnego Komitetu EOG nr 66/2012 z dnia 30 marca 2012 r. (Dz.U. L 207 z 2.8.2012, s. 46 oraz Suplement EOG nr 43 z 2.8.2012, s. 56).

⁽²²⁾ Rozporządzenie (WE) nr 1370/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. dotyczące usług publicznych w zakresie kolejowego i drogowego transportu pasażerskiego (Dz.U. L 315 z 3.12.2007, s. 1). Rozporządzenie to uwzględniono w pkt 4a załącznika XIII do Porozumienia EOG decyzją Wspólnego Komitetu EOG nr 85/2008 z dnia 4 lipca 2008 r. (Dz.U. L 280 z 23.10.2008, s. 20 oraz Suplement EOG nr 64 z 23.10.2008, s. 13).

^(*) Art. 106 ust. 2 TFUE odpowiada art. 59 ust. 2 Porozumienia EOG.

^(**) Art. 93 TFUE odpowiada art. 49 Porozumienia EOG.

⁽²³⁾ Dz.U. C 202 z 7.6.2016, s. 13.

⁽²⁴⁾ ²⁴ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 22 października 2002 r. w sprawie Roquette Frères, C-94/00, ECLI:EU:C:2002:603, pkt 31 oraz wyrok Trybunału EFTA z dnia 28 września 2012 r. w sprawie E-18/11 Irish Bank Resolution Corporation Ltd/Kaupping hf, Zbiór Orzeczeń Trybunału EFTA [2012], s. 592, pkt 58 i 123.

⁽²⁵⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 lipca 1996 r., SFEI i in., C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, pkt 50; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 28 lutego 1991 r., Delimitis v Henninger Bräu, C-234/89, ECLI:EU:C:1991:91, pkt 53.

⁽²⁶⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 września 2014 r., Komisja/Niemcy, C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, pkt 56; Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 listopada 2013 r., Deutsche Lufthansa, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, pkt 41 oraz wyrok Trybunału EFTA z dnia 17 października 2014 r. w sprawie E-28/13, LBI hf/Merril Lynch Int Ltd, Zbiór Orzeczeń Trybunału EFTA [2014], s. 970, pkt 40.

2.2. Zasady równoważności i skuteczności stosowane w procedurach krajowych

- (19) Trybunał Sprawiedliwości konsekwentnie uznaje zasadę autonomii proceduralnej w egzekwowaniu zasad pomocy państwa ⁽²⁷⁾. Zgodnie z tą zasadą, w przypadku braku przepisów EOG w tej dziedzinie, państwa EOG–EFTA swobodnie decydują o tym, jak wypełniają swoje zobowiązania wynikające z Porozumienia EOG, pod warunkiem że stosowane przez nie środki nie naruszają zakresu i skuteczności prawa EOG.
- (20) Zgodnie z orzecznictwem sądów EOG mające zastosowanie przepisy krajowe nie mogą być mniej korzystne przy stosowaniu art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 niż przepisy regulujące podobne sytuacje krajowe („zasada równoważności”) i nie mogą być ukształtowane w taki sposób, aby w praktyce uniemożliwiać lub nadmiernie utrudniać wykonywanie praw przyznanych przez prawo EOG („zasada skuteczności”) ⁽²⁸⁾. W sekcjach 2.2.1, 2.2.2 i 2.2.3 wyjaśniono wzajemne oddziaływanie między zasadą autonomii proceduralnej z jednej strony, a zasadami równoważności i skuteczności z drugiej strony, w odniesieniu do legitymacji procesowej, właściwości sądów krajowych i zasady powagi rzeczy osądzonej ⁽²⁹⁾.

2.2.1. Legitymacja procesowa

- (21) Stosując zasadę autonomii proceduralnej, państwa EOG stosują swoje krajowe przepisy dotyczące legitymacji procesowej w krajowych postępowaniach sądowych dotyczących pomocy państwa, pod warunkiem że są one zgodne z zasadami równoważności i skuteczności.
- (22) Zgodnie z zasadą skuteczności krajowe przepisy dotyczące legitymacji procesowej i interesu prawnego jednostek nie powinny naruszać ich prawa do skutecznej ochrony sądowej praw przysługujących im na podstawie prawa EOG ⁽³⁰⁾.
- (23) Analiza egzekwowania przepisów wykazała, że sądy krajowe orzekają głównie w sprawach wniesionych przez konkurentów beneficjenta pomocy, którzy bezpośrednio odczuwają zakłócenie konkurencji wynikające z wdrożenia pomocy niezgodnej z prawem ⁽³¹⁾.

⁽²⁷⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 września 1983 r., Deutsche Milchkontor GmbH, C-205/82, ECLI:EU:C:1983:233, pkt 22–23; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 13 czerwca 2002 r., Niderlandy/Komisja, C-382/99, ECLI:EU:C:2002:363, pkt 90; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 września 2014 r., Komisja/Niemcy, C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, pkt 39–42; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 23 stycznia 2019 r., Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, pkt 72; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 listopada 2015 r., Klausner Holz Niedersachsen, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, pkt 40–41; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, pkt 135.

⁽²⁸⁾ Przestrzeganie zasady skuteczności należy badać poprzez analizę szczególnych cech tego przepisu i jego roli w danym postępowaniu. W tym kontekście zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 listopada 2015 r., Klausner Holz Niedersachsen, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, pkt 40; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, pkt 138–140. Wyrok Trybunału EFTA z dnia 17 września 2018 r. w sprawie E-10/17, Nye Kystlink AS/Color Group AS i Color Line AS, Zbiór Orzeczeń Trybunału EFTA [2018], s. 292, pkt 73–75 i 110–111 oraz cytowane orzecznictwo.

⁽²⁹⁾ Zgodność mających zastosowanie krajowych przepisów proceduralnych z zasadami równoważności i skuteczności może jednak odnosić się do wszelkich innych aspektów ustawodawstwa krajowego, w tym np. do poziomu kosztów związanych z egzekwowaniem pomocy państwa na drodze prywatnoprawnej przed sądami krajowymi.

⁽³⁰⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 13 stycznia 2005 r., Streekgewest, C-174/02, ECLI:EU:C:2005:10, pkt 18 oraz wyrok Trybunału EFTA z dnia 13 czerwca 2013 r. w sprawie E-11/12, Beatrix Koch, Dipl. Kfm. Lothar Hummel i Stefan Muller/Swiss Life AG, Zbiór Orzeczeń Trybunału EFTA [2013], s. 272, pkt 117.

⁽³¹⁾ Na przykład w Rumunii każda osoba, której dotyczy niezgodny z prawem środek pomocy państwa, ma legitymację procesową w sądzie. Zob. załącznik 3: Sprawozdania dotyczące poszczególnych krajów „Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts” [Ostateczne badanie dotyczące egzekwowania zasad pomocy państwa i decyzji sądów krajowych] (COMP/2018/001), Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2019, s. 404. Z kolei na Łotwie legitymacja procesowa opiera się bezpośrednio na art. 108 ust. 3 TFUE, a zatem sądy krajowe mogą opierać się na definicji „zainteresowanej strony” zawartej w rozporządzeniu proceduralnym w celu ustalenia, czy dana osoba posiada legitymację procesową w danej sprawie. Zob. załącznik 3: Sprawozdania dotyczące poszczególnych krajów „Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts” [Ostateczne badanie dotyczące egzekwowania zasad pomocy państwa i decyzji sądów krajowych] (COMP/2018/001), Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2019, s. 300.

- (24) Podczas stosowania krajowych przepisów dotyczących legitymacji procesowej sądy krajowe muszą jednak brać pod uwagę swój obowiązek ochrony wszystkich stron mających wystarczający interes prawny we wniesieniu sprawy do sądu („osoby trzecie”), niezależnie od tego, czy zostały one bezpośrednio dotknięte zakłóceniem konkurencji wynikającym z niezgodnego z prawem wdrożenia środka pomocy.
- (25) Podczas oceny legitymacji procesowej osób trzecich w sprawach dotyczących pomocy państwa przyznanej w ramach środków fiskalnych sądy krajowe muszą uwzględnić również inne elementy. Podatnicy będący osobami trzecimi mogą być uznani za mających interes we wniesieniu sprawy o zwrot kwoty pobranej z naruszeniem obowiązku stosowania okresu zawieszenia tylko wtedy, gdy podatek lub opłata, które muszą uiścić, stanowi część finansowania niezgodnej z prawem pomocy państwa⁽³²⁾. Legitymacja procesowa tych podatników nie opiera się na istnieniu stosunku konkurencji między nimi a beneficjentem pomocy⁽³³⁾.
- (26) Podatnicy będący osobami trzecimi nie mogą jednak powoływać się na niezgodność z prawem środka pomocy zwalniającego z opodatkowania określone przedsiębiorstwa lub sektory w celu uniknięcia zapłaty tego podatku lub tej opłaty, lub uzyskania ich zwrotu, chyba że dochody podatkowe są zarezerwowane wyłącznie na finansowanie niezgodnej z prawem pomocy państwa, jak wskazano w pkt 25. Obowiązuje to również w przypadku, gdy są oni konkurentami beneficjentów⁽³⁴⁾. Takie rozwiązanie prowadziłoby do zwiększenia antykonkurencyjnych skutków pomocy państwa, ponieważ zwiększyłoby liczbę przedsiębiorstw korzystających ze zwolnienia podatkowego stanowiącego pomoc państwa niezgodną z prawem⁽³⁵⁾.
- (27) Jeżeli w kontekście postępowań krajowych pojawiają się pytania dotyczące Porozumienia EOG, porozumienia o nadzorze i Trybunale lub decyzji Urzędu Nadzoru EFTA w sprawie pomocy państwa, strony tych postępowań mogą zwrócić się do sądów krajowych z wnioskiem o uzyskanie opinii doradczej od Trybunału EFTA. Zgodnie z art. 34 porozumienia o nadzorze i Trybunale Trybunał EFTA ma kompetencje do wydawania opinii doradczych w sprawie wykładni Porozumienia EOG, w tym m.in. art. 61 tego Porozumienia. Dochodzenie stwierdzenia nieważności decyzji w sprawie pomocy państwa podjętej przez Trybunał EFTA wymaga jednak złożenia wniosku o stwierdzenie nieważności na podstawie art. 36 porozumienia o nadzorze i Trybunale. [...] ⁽³⁶⁾ [...] ⁽³⁷⁾.

2.2.2. Jurysdykcja

- (28) Zasada autonomii proceduralnej oznacza, że sądy właściwe w postępowaniach dotyczących przyznania pomocy niezgodnej z prawem są wyznaczane zgodnie z krajowym porządkiem prawnym każdego państwa EOG. Oznacza to również, że szczegółowe przepisy proceduralne regulujące te powództwa są określane przez państwa EOG, pod warunkiem przestrzegania zasad równoważności i skuteczności⁽³⁸⁾.

⁽³²⁾ Odnosi się to na przykład do przypadków, w których pomoc niezgodna z prawem jest finansowana z opłaty, której podlega powód. Sytuacja jest jednak inna, gdy spór dotyczy nie wniosku o zwolnienie ze spornego podatku, lecz zgodności z prawem przepisów dotyczących tego podatku. Zob. w tym kontekście wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3 marca 2020 r., Vodafone Magyarorszá, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, pkt 25 oraz wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26 kwietnia 2018 r., ANGED, C-233/16, ECLI:EU:C:2018:280, pkt 26.

⁽³³⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 13 stycznia 2005 r., Streekgewest, C-174/02, ECLI:EU:C:2005:10, pkt 19.

⁽³⁴⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10 listopada 2016 r., DTS Distribuidora de Televisión Digital/Komisja, C-449/14 P, ECLI:EU:C:2016:848, pkt 81–82; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r., Komisja/Aer Lingus, C-164/15 P, ECLI:EU:C:2016:990, pkt 121; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3 marca 2020 r., Vodafone Magyarorszá, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, pkt 24–28.

⁽³⁵⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 15 czerwca 2006 r., Air Liquide Industries Belgium, C-393/04, ECLI:EU:C:2006:403, pkt 45.

⁽³⁶⁾ [...].

⁽³⁷⁾ [...].

⁽³⁸⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 23 stycznia 2019 r., Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, pkt 72.

- (29) Ze względu na brak szczegółowych przepisów prawa EOG struktura systemów sądowniczych państw EOG jest bardzo zróżnicowana. Kilka państw EOG powołało sądy wyspecjalizowane ds. pomocy państwa, inne natomiast przyznały wyłączną właściwość izbom istniejących sądów lub przyjęły przepisy proceduralne precyzujące właściwość sądów w sprawach dotyczących egzekwowania prawa na drodze publicznoprawnej i prywatnoprawnej⁽³⁹⁾. W większości państw EOG sądy cywilne i administracyjne są właściwe w zakresie stosowania zasad pomocy państwa⁽⁴⁰⁾.

2.2.3. Zasada powagi rzeczy osądzonej

- (30) Zasada powagi rzeczy osądzonej stanowi, że nie można kwestionować prawomocnych wyroków. Dotyczy to sytuacji, gdy wyczerpano wszystkie prawa do odwołania lub gdy termin na skorzystanie z tych praw minął. Zasada powagi rzeczy osądzonej ma na celu zagwarantowanie stabilności prawa i stosunków prawnych, a także prawidłowego sprawowania wymiaru sprawiedliwości i jest zapisana zarówno w porządku prawnym EOG, jak i w krajowych porządkach prawnych⁽⁴¹⁾. Zgodnie z orzecznictwem, wobec braku uregulowań EOG w tym zakresie tryb wykonania zasady powagi rzeczy osądzonej należy do wewnętrznego porządku prawnego państw EOG na mocy zasady ich autonomii proceduralnej. Takie przepisy proceduralne muszą jednak być zgodne z zasadami równoważności i skuteczności⁽⁴²⁾.
- (31) [...] ⁽⁴³⁾. Sądy krajowe są zobowiązane do zapewnienia pełnej skuteczności przepisów prawa EOG. Zgodnie z protokołem 35 do Porozumienia EOG w przypadkach konfliktu między wdrażanymi przepisami EOG a innymi przepisami ustawowymi państwa EOG–EFTA muszą zapewnić pierwszeństwo wdrożonych przepisów EOG. * Dotyczy to również przepisów krajowych ustanawiających zasadę powagi rzeczy osądzonej⁽⁴⁴⁾.
- (32) Orzecznictwo sądów EOG ograniczyło moc zasady powagi rzeczy osądzonej w dziedzinie pomocy państwa. Stosowanie zasady powagi rzeczy osądzonej nie może ograniczać wyłącznej kompetencji powierzonej Urzędowi Nadzoru EFTA w Porozumieniu EOG w zakresie oceny zgodności pomocy państwa z funkcjonowaniem Porozumienia EOG⁽⁴⁵⁾. Ponadto fakt, że sąd krajowy wykluczył istnienie pomocy państwa w odniesieniu do danego środka, nie może uniemożliwić Urzędowi Nadzoru EFTA późniejszego stwierdzenia, że rozpatrywany środek stanowi pomoc

⁽³⁹⁾ Na przykład w Irlandii jurysdykcję wyłączną do rozstrzygania sporów dotyczących prawa konkurencji, w tym spraw dotyczących pomocy państwa, ma wydział ds. konkurencji Wysokiego Trybunału (Competition List of the High Court). We Włoszech od dnia 19 stycznia 2013 r. sądy administracyjne mają niemal wyłączną kompetencję w zakresie rozstrzygania spraw dotyczących egzekwowania zasad pomocy państwa na drodze publicznoprawnej i prywatnoprawnej. Sądy cywilne zachowały kompetencję w odniesieniu do niektórych rodzajów postępowań i powództw. Zob. załącznik 3: Sprawozdania dotyczące poszczególnych krajów „Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts” [Ostateczne badanie dotyczące egzekwowania zasad pomocy państwa i decyzji sądów krajowych] (COMP/2018/001), Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2019, s. 253 i s. 263–264. Zob. również „Ostateczna analiza egzekwowania przepisów i decyzji dotyczących pomocy państwa przez sądy krajowe (COMP/2018/001)” („Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts”), s. 103–104.

⁽⁴⁰⁾ W szczególności w większości państw członkowskich UE sądy administracyjne są właściwe w sytuacjach, gdy powód kwestionuje działanie organu publicznego, takie jak wydanie nakazu zwrotu pomocy lub decyzji o przyznaniu pomocy, natomiast sądy cywilne są właściwe w sprawach związanych ze zwrotem pomocy państwa w kontekście postępowania upadłościowego lub z przyznaniem odszkodowania. Zob. „Ostateczna analiza egzekwowania przepisów i decyzji dotyczących pomocy państwa przez sądy krajowe (COMP/2018/001)” („Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts”), Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg, 2019, s. 64. W Norwegii i Islandii nie funkcjonują żadne sądy szczególne, a wszystkie sprawy są rozpatrywane przez sądy krajowe. W Liechtensteinie sądy krajowe są właściwe do unieważnienia lub stwierdzenia nieważności z mocą wsteczną umowy lub przepisu prawa stanowiącego podstawę przyznania pomocy. Organ przyznający pomoc może zmienić własną decyzję lub nakazać zwrot pomocy państwa niezgodnej z prawem z powodu negatywnej decyzji Urzędu Nadzoru EFTA; skargi nadzorcze można składać do organu krajowego.

⁽⁴¹⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 listopada 2015 r., Klausner Holz Niedersachsen, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, pkt 38.

⁽⁴²⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3 września 2009 r., Fallimento Olimpiclub, C-2/08, ECLI:EU:C:2009:506, pkt 24; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10 lipca 2014 r., Impresa Pizzarotti, C-213/13, ECLI:EU:C:2014:2067, pkt 54; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 4 maja 2020 r., Telecom Italia, C-34/19, ECLI:EU:C:2020:148, pkt 58.

⁽⁴³⁾ [...].

^(*) Wyrok Trybunału EFTA z 22 lutego 2022 r. w sprawie E-1/01, Hördur Einarsson/Państwo Islandzkie, Zbiór Orzeczeń Trybunału EFTA [2002], s. 1, pkt 52–53.

⁽⁴⁴⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 18 lipca 2007 r., Lucchini, C-119/05, ECLI:EU:C:2007:434, pkt 60 i 61.

⁽⁴⁵⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 18 lipca 2007 r., Lucchini, C-119/05, ECLI:EU:C:2007:434, pkt 61–63; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 listopada 2015 r., Klausner Holz Niedersachsen, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, pkt 44; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 4 marca 2020 r., Buonotourist/Komisja, C-586/18 P, ECLI:EU:C:2020:152, pkt 92–96; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 4 marca 2020 r., CSTP Azienda della Mobilità/Komisja, C-587/18 P, ECLI:EU:C:2020:150, pkt 92–96; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3 września 2009 r., Fallimento Olimpiclub, C-2/08, ECLI:EU:C:2009:506, pkt 22–25.

państwa niezgodną z prawem i funkcjonowaniem Porozumienia EOG ⁽⁴⁶⁾. Dotyczy to również wyroku sądu krajowego orzekającego w ostatniej instancji ⁽⁴⁷⁾, a także sytuacji, w której krajowe przepisy dotyczące powagi rzeczy osądzonej rozciągają się na zarzuty, które mogły być, ale nie zostały podniesione w postępowaniu sądowym ⁽⁴⁸⁾.

3. ROLA URZĘDU NADZORU EFTA

- (33) Celem systemu kontroli uprzedniej ustanowionego w art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 jest zapewnienie, aby możliwe było wdrożenie wyłącznie pomocy zgodnej z funkcjonowaniem Porozumienia EOG ⁽⁴⁹⁾. Aby osiągnąć ten cel, wdrożenie planowanej pomocy, która nie podlega wyłączeniu grupowemu, należy odroczyć do czasu przyjęcia przez Urząd Nadzoru EFTA decyzji w sprawie jej zgodności z funkcjonowaniem Porozumienia EOG ⁽⁵⁰⁾.

3.1. Wyłączna kompetencja Urzędu Nadzoru EFTA

- (34) Zasadniczo Urząd Nadzoru EFTA wykonuje swoje kompetencje w zakresie oceny zgodności środka pomocy z funkcjonowaniem Porozumienia EOG w dwóch etapach. W pierwszym Urząd Nadzoru EFTA ocenia, czy środek można uznać za pomoc państwa na podstawie art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG ⁽⁵¹⁾, a w drugim bada zgodność środka z funkcjonowaniem Porozumienia EOG. Pierwszy etap, polegający na ocenie istnienia pomocy, leży w zakresie kompetencji zarówno Urzędu Nadzoru EFTA, jak i sądów krajowych, jako że sądy te mogą być zobowiązane do ustalenia, czy do danego środka ma zastosowanie obowiązek stosowania okresu zawieszenia ⁽⁵²⁾ (zob. sekcje 4.2.1 i 4.2.2). Drugi etap, polegający na ocenie zgodności z funkcjonowaniem Porozumienia EOG, leży wyłącznie w zakresie kompetencji Urzędu Nadzoru EFTA. Ocena zgodności musi znaleźć się w decyzji ⁽⁵³⁾, która podlega kontroli Trybunału EFTA ⁽⁵⁴⁾.
- (35) Urząd Nadzoru EFTA może stwierdzić zgodność środka z funkcjonowaniem Porozumienia EOG albo w drodze wstępnej analizy (jeżeli nie ma wątpliwości co do zgodności środka z funkcjonowaniem Porozumienia EOG) ⁽⁵⁵⁾, albo w drodze formalnego postępowania wyjaśniającego (jeżeli podczas wstępnej analizy miała wątpliwości co do zgodności środka z funkcjonowaniem Porozumienia EOG) ⁽⁵⁶⁾. Wszczynając formalne postępowanie wyjaśniające,

⁽⁴⁶⁾ „Przepis krajowy, który uniemożliwia sądowi krajowemu wyciągnięcie wszelkich konsekwencji z naruszenia art. 108 ust. 3 zdanie trzecie TFUE [art. 1 ust. 3 części I protokołu 3] z powodu krajowego orzeczenia sądowego mającego powagę rzeczy osądzonej, które zostało wydane w przedmiocie sporu niemającego tego samego przedmiotu i nie dotyczącego kwestii, czy sporne umowy mają charakter pomocy, należy traktować jako niezgodny z zasadą skuteczności”, wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 listopada 2015 r., Klausner Holz Niedersachsen, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, pkt 45.

⁽⁴⁷⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 4 marca 2020 r., Buonotourist/Komisja, C-586/18 P, ECLI:EU:C:2020:152, pkt 92–96.

⁽⁴⁸⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 listopada 2015 r., Klausner Holz Niedersachsen, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, pkt 30 i 42–43.

⁽⁴⁹⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3 marca 2020 r., Vodafone Magyarorszag, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, pkt 19.

⁽⁵⁰⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 listopada 2013 r., Deutsche Lufthansa, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, pkt 25–26; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 18 maja 2017 r., Fondul Proprietatea, C-150/16, ECLI:EU:C:2017:388, pkt 40; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, pkt 84.

⁽⁵¹⁾ [...]. Wytoczne dotyczące pojęcia pomocy państwa w rozumieniu art. 61 ust. 1 Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym (Dz.U. L 342 z 21.12.2017, s. 35 oraz Suplement EOG nr 82 z 21.12.2017, s. 1).

⁽⁵²⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 4 marca 2020 r., Buonotourist/Komisja, C-586/18 P, ECLI:EU:C:2020:152, pkt 90.

⁽⁵³⁾ Zob. art. 4 i 7 części II protokołu 3.

⁽⁵⁴⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 19 lipca 2016 r., Kotnik i in., C-526/14, ECLI:EU:C:2016:570, pkt 37.

⁽⁵⁵⁾ Decyzja o niewnoszeniu zastrzeżeń, art. 4 ust. 3 części II protokołu 3.

⁽⁵⁶⁾ Zob. odpowiednio pojęcia „decyzja pozytywna” i „decyzja negatywna” w art. 7 ust. 3 i 5 części II protokołu 3.

Urząd Nadzoru EFTA przyjmuje decyzję, w której przedstawia wstępną ocenę charakteru pomocowego środka oraz swoje wątpliwości co do zgodności środka z funkcjonowaniem Porozumienia EOG („decyzja o wszczęciu postępowania”) ⁽⁵⁷⁾.

- (36) Wyłączne uprawnienia Urzędu Nadzoru EFTA do oceny zgodności pomocy państwa z funkcjonowaniem Porozumienia EOG mogą ograniczać sądy krajowe w wykonywaniu ich kompetencji w zakresie stosowania art. 61 ust. 1 i art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 (zob. sekcja 4.1) ⁽⁵⁸⁾. Dotyczy to decyzji o wszczęciu postępowania, które w trakcie oczekiwania na ocenę zgodności środka wywołują określone skutki prawne w odniesieniu do postępowań przed sądami krajowymi (zob. sekcja 4.1.1.2)
- (37) W ramach Porozumienia EOG sądy krajowe muszą stosować się do oceny Urzędu Nadzoru EFTA dotyczącej istnienia pomocy państwa przedstawionej w ostatecznej decyzji Urzędu Nadzoru EFTA podjętej przed wydaniem orzeczenia przez sąd krajowy ⁽⁵⁹⁾. Jeśli natomiast sąd krajowy wyda orzeczenie, zanim Urząd Nadzoru EFTA podejmie jakąkolwiek decyzję, orzeczenie to, nawet jeśli ma powagę rzeczy osądzonej, nie może uniemożliwić Urzędowi Nadzoru EFTA wykonania w późniejszym momencie jego wyłącznej kompetencji powierzonej mu w Porozumieniu EOG (zob. sekcja 2.2.3) ⁽⁶⁰⁾.

3.2. Uprawnienia Urzędu Nadzoru EFTA do egzekwowania zasad pomocy państwa

- (38) Co do zasady, w celu nałożenia środków zaradczych w przypadku naruszenia zasad pomocy państwa, Urząd Nadzoru EFTA – stwierdziwszy, że analizowany środek stanowi pomoc państwa niezgodną z prawem i z funkcjonowaniem Porozumienia EOG – musi przyjąć ostateczną decyzję zamykającą formalne postępowanie wyjaśniające i nakazującą odzyskanie tej pomocy („decyzja o odzyskaniu pomocy”) ⁽⁶¹⁾.
- (39) Regulamin postępowania w dziedzinie pomocy państwa kodyfikuje uprawnienia wykonawcze Urzędu Nadzoru EFTA ⁽⁶²⁾. Zgodnie z art. 14 ust. 1 części II protokołu 3 Urząd Nadzoru EFTA musi nakazać odzyskanie pomocy niezgodnej z prawem i z funkcjonowaniem Porozumienia EOG w drodze decyzji. Jeżeli decyzja stanowi, że środek pomocy jest niezgodny z prawem i funkcjonowaniem Porozumienia EOG, Urząd Nadzoru EFTA nie ma swobody uznania i musi nakazać odzyskanie pomocy ⁽⁶³⁾, chyba że byłoby to sprzeczne z ogólną zasadą prawa EOG ⁽⁶⁴⁾. Ponadto uprawnienia Urzędu Nadzoru EFTA w zakresie nakazania odzyskania pomocy podlegają 10-letniemu okresowi przedawnienia, licząc od dnia, w którym przyznano beneficjentowi pomoc niezgodną z prawem ⁽⁶⁵⁾.

⁽⁵⁷⁾ Zob. art. 4 ust. 3 i 4 części II protokołu 3.

⁽⁵⁸⁾ Zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 4 marca 2020 r., Buonotourist/Komisja, C-586/18 P, ECLI:EU:C:2020:152, pkt 93–94: „[w]ykonywanie takiej kompetencji oznacza zaś, że Komisja może zbadać na podstawie art. 108 TFUE, czy środek stanowi pomoc państwa, którą powinno się jej zgłosić zgodnie z ust. 3 tego artykułu, w sytuacji gdy władze państwa członkowskiego uznały, że środek ten nie spełnia przesłanek określonych w art. 107 ust. 1 TFUE, także wówczas, gdy władze te zastosowały się w tym względzie do oceny sądu krajowego. Wniosku tego nie podważa fakt, że ów sąd wydał orzeczenie, które uprawomocniło się. Należy bowiem podkreślić, że zasada wyłącznej kompetencji Komisji obowiązuje w krajowym porządku prawnym w związku z zasadą pierwszeństwa prawa Unii”.

⁽⁵⁹⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 15 września 2016 r., PGE, C-574/14, ECLI:EU:C:2016:686, pkt 33 i 36–37.

⁽⁶⁰⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 4 marca 2020 r., Buonotourist/Komisja, C-586/18 P, ECLI:EU:C:2020:152, pkt 92–96; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 4 marca 2020 r., CSTP Azienda della Mobilità/Komisja, C-587/18 P, ECLI:EU:C:2020:150, pkt 92–96.

⁽⁶¹⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14 lutego 1990 r., Francja/Komisja („Boussac”), C-301/87 P, ECLI:EU:C:1990:67, pkt 9–22. Nie wyklucza to możliwości wydania przez Urząd Nadzoru EFTA nakazu odzyskania pomocy przed zakończeniem oceny zgodności, w szczególnych przypadkach przewidzianych w art. 11 ust. 1 części II protokołu 3.

⁽⁶²⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 23 stycznia 2019 r., Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, pkt 66; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, pkt 110. W obu przypadkach Trybunał Sprawiedliwości odnosił się do (zmienionego) rozporządzenia proceduralnego, które w zakresie, w jakim zawiera przepisy o charakterze proceduralnym, mające zastosowanie do wszystkich postępowań administracyjnych dotyczących pomocy państwa toczących się przed Komisją, kodyfikuje i wzmacnia praktykę Komisji w zakresie kontroli pomocy państwa. Zmienione rozporządzenie proceduralne (rozporządzenie (UE) 2105/1589) nie zostało jeszcze uwzględnione w Porozumieniu EOG.

⁽⁶³⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7 marca 2002 r., Włochy/Komisja, C-310/99, ECLI:EU:C:2002:143, pkt 99.

⁽⁶⁴⁾ Zob. art. 14 ust. 1 części II protokołu 3.

⁽⁶⁵⁾ Zob. art. 15 ust. 1 części II protokołu 3.

- (40) W niektórych przypadkach, zgodnie z art. 11 części II protokołu 3, Urząd Nadzoru EFTA może, według własnego uznania, przyjąć środki tymczasowe do czasu zakończenia oceny zgodności. W szczególności Urząd Nadzoru EFTA może wydać nakaz zawieszenia lub nakaz odzyskania, pod warunkiem, że spełnione są różne warunki ⁽⁶⁶⁾. Środki te mają na celu ograniczenie szkód związanych z wdrożeniem pomocy z naruszeniem obowiązku zgłoszenia i obowiązku stosowania okresu zawieszenia ⁽⁶⁷⁾.

4. ROLA SĄDÓW KRAJOWYCH

- (41) Podczas gdy Urząd Nadzoru EFTA ma za zadanie zbadać zgodność środka pomocy z funkcjonowaniem Porozumienia EOG, nawet jeśli stwierdził, że został wdrożony z naruszeniem art. 1 ust. 3 części I protokołu 3, podstawową rolę sądów krajowych jest ochrona praw jednostek, które odczuwają skutki tego naruszenia ⁽⁶⁸⁾.
- (42) Sądy krajowe odpowiadają za zapewnienie skutecznej ochrony prawnej osobom trzecim ⁽⁶⁹⁾. Ich wkład w system kontroli pomocy państwa jest szczególnie konieczny w przypadkach przyznania pomocy niezgodnej z prawem, w przypadku braku ostatecznej decyzji Urzędu Nadzoru EFTA w sprawie tego samego środka lub do czasu przyjęcia takiej decyzji, a także w przypadkach, w których pomoc potencjalnie zgodna z funkcjonowaniem Porozumienia EOG została przyznana z naruszeniem obowiązku stosowania okresu zawieszenia ⁽⁷⁰⁾.

4.1. Wyznaczenie granic kompetencji sądów krajowych w zakresie stosowania zasad pomocy państwa

- (43) Sądy krajowe są uprawnione do dokonywania wykładni i stosowania art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG i art. 1 ust. 3 części I protokołu 3. W szczególności w przypadku braku decyzji Urzędu Nadzoru EFTA w sprawie tego samego środka ⁽⁷¹⁾ sądy krajowe, podczas wykonywania swoich kompetencji w zakresie oceny istnienia pomocy państwa, są związane jedynie obiektywnym pojęciem pomocy państwa ⁽⁷²⁾.

⁽⁶⁶⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14 lutego 1990 r., Francja/Komisja, C-301/87, ECLI:EU:C:1990:67, pkt 19–20; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 marca 1991 r., Włochy/Komisja, C-303/88, ECLI:EU:C:1991:136, pkt 46. Jeżeli państwo członkowskie nie wykona nakazu zawieszenia lub nakazu odzyskania, Urząd Nadzoru EFTA – badając jednocześnie istotę sprawy – jest uprawniony do przekazania sprawy bezpośrednio Trybunałowi EFTA oraz do złożenia wniosku o przyjęcie deklaracji, że takie niezastosowanie się stanowi naruszenie Porozumienia EOG, zgodnie z art. 12 rozporządzenia proceduralnego.

⁽⁶⁷⁾ Zob. art. 11 ust. 1 i 2 części II protokołu 3.

⁽⁶⁸⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 12 lutego 2008 r., CELF et ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, pkt 38; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 listopada 1991 r., Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires i in./Francja, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, pkt 11–12.

⁽⁶⁹⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 grudnia 1973 r., Lorenz GmbH/Bundesrepublik Deutschland i in., C-120/73, ECLI:EU:C:1973:152, pkt 8; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 listopada 1991 r., Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires i in./Francja, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, pkt 11; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 lipca 1996 r., SFEI i in., C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, pkt 39.

⁽⁷⁰⁾ Jeżeli chodzi o rolę sądów krajowych w egzekwowaniu zasad pomocy państwa na drodze publicznoprawnej, zob. zawiadomienie w sprawie odzyskiwania pomocy państwa (Dz.U. C 247 z 23.7.2019, s. 1). Urząd Nadzoru EFTA przyjmuje wytyczne dotyczące wykładni i stosowania zasad pomocy państwa w formie wersji EOG–EFTA odpowiedniego instrumentu Komisji Europejskiej albo poprzez odniesienie do tego instrumentu. Komisja Europejska przyjęła zawiadomienie w sprawie odzyskiwania pomocy państwa niezgodnej z prawem i z rynkiem wewnętrznym (Dz.U. C 247 z 23.7.2019, s. 1), które zastąpiło zawiadomienie w sprawie odzyskiwania pomocy państwa z 2007 r. (Dz.U. C 272 z 15.11.2007, s. 4). Zawiadomienie w sprawie odzyskiwania pomocy państwa niezgodnej z prawem i z rynkiem wewnętrznym w pewnym stopniu opiera się na rozporządzeniu Rady (UE) 2015/1589 z dnia 13 lipca 2015 r. ustanawiającym szczegółowe zasady stosowania art. 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. L 248 z 24.9.2015, s. 9, „rozporządzenie proceduralne”), którego nie uwzględniono jeszcze w Porozumieniu EOG. Z tego powodu Urząd Nadzoru EFTA nie mógł przyjąć spójnej wersji EOG–EFTA zawiadomienia w sprawie odzyskiwania pomocy państwa niezgodnej z prawem i z rynkiem wewnętrznym i w związku z tym odnosi się do obecnie obowiązującego zawiadomienia w sprawie odzyskiwania pomocy państwa z 2008 r. dostępnego tutaj, Dz.U. L 105 z 21.4.2011, s. 32.

⁽⁷¹⁾ Zob. również wyrok Sądu z dnia 20 czerwca 2019 r., A&O hostel and hotel Berlin/Komisja, T-578/17, ECLI:EU:T:2019:437, pkt 72.

⁽⁷²⁾ W tym względzie zob. wyrok Trybunału z dnia 22 marca 1977 r., Steinike i Weinlig, C-78/76, ECLI:EU:C:1977:52, pkt 14.

- (44) Urząd Nadzoru EFTA również ocenia istnienie pomocy państwa, co zwykle jest pierwszym etapem poprzedzającym ocenę zgodności pomocy z funkcjonowaniem Porozumienia EOG. W związku z tym wszelkie postępowania prowadzone przez Urząd Nadzoru EFTA, wcześniejsze lub późniejsze niż postępowania przed sądami krajowymi, mogą mieć wpływ na te ostatnie ⁽⁷³⁾, jak wyjaśniono w sekcji 4.1.1.

4.1.1. W przypadku wydania decyzji przez Urząd Nadzoru EFTA

- (45) Sądy krajowe muszą powstrzymać się od podejmowania decyzji sprzecznych z decyzją Urzędu Nadzoru EFTA ⁽⁷⁴⁾, aby nie doszło do naruszenia Porozumienia EOG, a zatem muszą stosować się do oceny Urzędu Nadzoru EFTA dotyczącej istnienia pomocy państwa. Sądy krajowe nie mają również kompetencji do stwierdzania nieważności decyzji Urzędu Nadzoru EFTA ⁽⁷⁵⁾. Taką kompetencję posiada wyłącznie Trybunał EFTA zgodnie z art. 36 porozumienia o nadzorze i Trybunale ⁽⁷⁶⁾.
- (46) Jeżeli sąd krajowy ma wątpliwości co do wykładni lub ważności decyzji Urzędu Nadzoru EFTA, może zwrócić się do tego Urzędu o wyjaśnienia (zob. sekcja 5.1). W przypadku pojawienia się pytania dotyczącego wykładni Porozumienia EOG sąd krajowy może ⁽⁷⁷⁾ skierować pytanie do Trybunału EFTA w celu uzyskania opinii doradczej zgodnie z art. 34 porozumienia o nadzorze i Trybunale ⁽⁷⁸⁾.

4.1.1.1. W przypadku decyzji Urzędu Nadzoru EFTA uznającej pomoc za zgodną z funkcjonowaniem Porozumienia EOG

- (47) Ostateczna decyzja Urzędu Nadzoru EFTA uznająca pomoc niezgodną z prawem za zgodną z funkcjonowaniem Porozumienia EOG po jej przyznaniu nie skutkuje konwalidacją *a posteriori* środków wdrażających, które zostały przyjęte z naruszeniem obowiązku stosowania okresu zawieszenia przewidzianego w protokole 3 ⁽⁷⁹⁾.
- (48) W tym kontekście sądy krajowe muszą zagwarantować jednostkom, że z naruszenia obowiązku stosowania okresu zawieszenia „zostaną wyciągnięte wszelkie konsekwencje” ⁽⁸⁰⁾, w tym poprzez nakazanie zwrotu odsetek za okres bezprawności, zgodnie z ich przepisami krajowymi ⁽⁸¹⁾.

⁽⁷³⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 4 marca 2020 r., CSTP Azienda della Mobilità/Komisja, C-587/18 P, ECLI:EU:C:2020:150, pkt 92–93; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 4 marca 2020 r., Buonotourist/Komisja, C-586/18 P, ECLI:EU:C:2020:152, pkt 96.

⁽⁷⁴⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 listopada 2013 r., Deutsche Lufthansa, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, pkt 41.

⁽⁷⁵⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 22 października 1987 r., Foto-Frost/Hauptzollamt Lübeck-Ost, C-314/85, ECLI:EU:C:1987:452, pkt 20.

⁽⁷⁶⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 lutego 1991 r., Zuckerfabrik Süderdithmarschen i Zuckerfabrik Soest/Hauptzollamt Itzehoe i Hauptzollamt Paderborn, C-143/88 i C-92/89, ECLI:EU:C:1991:65, pkt 23; wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 9 listopada 1995 r., Atlanta Fruchthandelsgesellschaft i in. (I)/Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft, C-465/93, ECLI:EU:C:1995:369, pkt 51; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 18 lipca 2007 r., Lucchini, C-119/05, ECLI:EU:C:2007:434, pkt 53.

⁽⁷⁷⁾ [...] Zgodnie z art. 34 porozumienia o nadzorze i Trybunale Trybunał EFTA posiada kompetencje do wydania opinii doradczej w sprawie wykładni Porozumienia EOG. W przypadku gdy pytanie z tym związane jest podniesione przed dowolnym sądem jednego z państw EOG–EFTA, sąd ten może, jeśli uzna, że jest to niezbędne do wydania wyroku, zwrócić się do Trybunału EFTA o wydanie takiej opinii.

⁽⁷⁸⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 lipca 1996 r., SFEI i in., C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, pkt 50–51; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 listopada 2013 r., Deutsche Lufthansa, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, pkt 44.

⁽⁷⁹⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 12 lutego 2008 r., CELF et ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, pkt 40; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 19 marca 2015 r., OTP Bank, C-672/13, ECLI:EU:C:2015:185, pkt 76; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 23 stycznia 2019 r., Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, pkt 59.

⁽⁸⁰⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 listopada 2013 r., Deutsche Lufthansa, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, pkt 30; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, pkt 89; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3 marca 2020 r., Vodafone Magyarország, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, pkt 23; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 13 grudnia 2018 r., Rittinger i in., C-492/17, ECLI:EU:C:2018:1019, pkt 42.

⁽⁸¹⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 12 lutego 2008 r., CELF et ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, pkt 52–55. Na podstawie prawa krajowego sąd krajowy może ponadto w danym przypadku nakazać zwrot bezprawnie przyznanej pomocy bez uszczerbku dla prawa państwa EOG do późniejszego ponownego wprowadzenia jej w życie. Sąd krajowy może również stanąć przed koniecznością rozstrzygnięcia w przedmiocie odszkodowania za szkodę poniesioną wskutek bezprawnego charakteru pomocy (*ibidem*, pkt 53).

- (49) Wynika z tego, że w przypadku gdy osoba trzecia wnosi do sądu krajowego o usunięcie korzyści wynikających z przedwczesnego wdrożenia pomocy, sąd powinien uwzględnić jej skargę, nawet jeśli Urząd Nadzoru EFTA uznał już sporną pomoc za zgodną z funkcjonowaniem Porozumienia EOG. Każda inna wykładnia skutkowałaby umożliwieniem państwom EOG–EFTA zignorowania postanowień protokołu 3, a tym samym pozbawieniem ich skuteczności ⁽⁸²⁾.

4.1.1.2. W przypadku wydania przez Urząd Nadzoru EFTA decyzji o wszczęciu postępowania

- (50) Inaczej jest, gdy Urząd Nadzoru EFTA ograniczył się jedynie do wszczęcia na podstawie art. 4 ust. 4 części II protokołu 3 postępowania wyjaśniającego dotyczącego środka pomocy, w sprawie którego toczy się postępowanie przed sądem krajowym. W decyzji o wszczęciu postępowania Urząd Nadzoru EFTA zasadniczo wyraża wątpliwości co do zgodności środka pomocy z funkcjonowaniem Porozumienia EOG. Mimo że wątpliwości te dotyczą zasadniczo zgodności pomocy z funkcjonowaniem Porozumienia EOG, ocena istnienia pomocy ma charakter wstępny i wynika ze wstępnego badania przedmiotowego środka ⁽⁸³⁾.
- (51) Zgodnie z art. 3 Porozumienia EOG i art. 2 porozumienia o nadzorze i Trybunale sądy krajowe muszą uwzględnić sytuację prawną wynikającą z prowadzonych przez Urząd Nadzoru EFTA postępowań, nawet jeśli ma ona charakter tymczasowy.
- (52) Oznacza to, że w toku postępowania wyjaśniającego sądy krajowe muszą wyciągać konsekwencje prawne z samej decyzji o wszczęciu postępowania. Gdyby w następstwie decyzji o wszczęciu postępowania sąd krajowy stwierdził, że dany środek nie stanowi pomocy w rozumieniu art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG, zagrożona byłaby skuteczność art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 ⁽⁸⁴⁾.
- (53) W związku z tym to do sądów krajowych należy podjęcie wszelkich odpowiednich działań w celu zaradzenia potencjalnemu naruszeniu obowiązku stosowania okresu zawieszenia. Sądy krajowe mogą zawiesić wdrażanie przedmiotowego środka i zarządzić zwrot już wypłaconych kwot. Mogą one również zarządzić inne środki tymczasowe w celu ochrony zarówno interesów zainteresowanych stron, jak i skuteczności decyzji Urzędu Nadzoru EFTA o wszczęciu postępowania ⁽⁸⁵⁾.
- (54) Ponadto sądy krajowe nie mogą po prostu zawiesić postępowania do czasu wydania przez Urząd Nadzoru EFTA ostatecznej decyzji ⁽⁸⁶⁾, ponieważ oznaczałoby to utrzymanie korzyści na rynku pomimo ewentualnego naruszenia obowiązku stosowania okresu zawieszenia.
- (55) Te same ograniczenia mogą mieć zastosowanie do sądów krajowych w przypadku, gdy ostateczna decyzja Urzędu Nadzoru EFTA ⁽⁸⁷⁾ została unieważniona przez Trybunał EFTA, ponieważ Urząd Nadzoru EFTA nie jest zobowiązany do ponownego wszczęcia postępowania od początku, lecz może je wznowić od punktu, w którym wystąpiła niezgodność z prawem ⁽⁸⁸⁾. Decyzja o wszczęciu postępowania może zatem pozostać w mocy do czasu podjęcia przez Urząd Nadzoru EFTA nowej, ostatecznej decyzji. W takich okolicznościach sądy krajowe są zatem zobowiązane do zapewnienia przestrzegania obowiązku stosowania okresu zawieszenia wynikającego ze wszczęcia formalnego postępowania, na przykład zapobiegając zwrotowi odzyskanej pomocy.

⁽⁸²⁾ Zob. w tym względzie wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 19 grudnia 2019 r., *Arriva Italia i in.*, C-385/18, ECLI:EU:C:2019:1121, pkt 85.

⁽⁸³⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 listopada 2013 r., *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, pkt 37–40.

⁽⁸⁴⁾ Tamże, pkt 38.

⁽⁸⁵⁾ Tamże, pkt 41–43.

⁽⁸⁶⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 marca 2010 r., *CELF et ministre de la Culture et de la Communication*, C-1/09, ECLI:EU:C:2010:136, pkt 31 i nast.; postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 4 kwietnia 2014 r., *Flughafen Lübeck*, C-27/13, ECLI:EU:C:2014:240, pkt 30.

⁽⁸⁷⁾ Tj. decyzja o zamknięciu formalnego postępowania wyjaśniającego na podstawie art. 7 części II protokołu 3.

⁽⁸⁸⁾ Zob. w tym względzie wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 12 listopada 1998 r., *Hiszpania/Komisja*, C-415/96, ECLI:EU:C:1998:533, pkt 31; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3 października 2000 r., *Industrie des poudres sphériques/Rada*, C-458/98 P, ECLI:EU:C:2000:531, pkt 82; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9 lipca 2008 r., *Alitalia/Komisja*, T-301/01, ECLI:EU:T:2008:262, pkt 99 i 142.

4.2. Kompetencje sądów krajowych

- (56) Jak wspomniano w pkt 11–13, sądy krajowe muszą ustalić, czy pomoc państwa została przyznana zgodnie z art. 1 ust. 3 części I protokołu 3, przestrzegając wyłącznych kompetencji Urzędu Nadzoru EFTA do oceny zgodności pomocy z funkcjonowaniem Porozumienia EOG oraz wszelkich wcześniejszych decyzji Urzędu Nadzoru EFTA w sprawie tego samego środka.
- (57) Sądy krajowe przeprowadzają ocenę w dwóch etapach: w pierwszym oceniają charakter środka w celu ustalenia, czy kwalifikuje się on jako pomoc państwa zgodnie z art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG, a w drugim, jeżeli uznają, że środek stanowi pomoc państwa, muszą stwierdzić, czy podlega on obowiązkowi stosowania okresu zawieszenia. Jeśli sądy krajowe stwierdzą naruszenie obowiązku stosowania okresu zawieszenia, muszą zastosować odpowiednie środki zaradcze w celu ochrony praw jednostek, które odczuwają skutki takiego naruszenia.

4.2.1. Ocena istnienia pomocy

- (58) Sądy EOG potwierdziły, że podobnie jak Urząd Nadzoru EFTA, sądy krajowe są właściwe do dokonywania wykładni pojęcia pomocy państwa ⁽⁸⁹⁾.
- (59) Aby stwierdzić istnienie pomocy państwa, należy często ocenić szereg złożonych kwestii (zob. pkt 14). W zawiadomieniu w sprawie pojęcia pomocy państwa w rozumieniu art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG ⁽⁹⁰⁾ Urząd Nadzoru EFTA zawarł szczegółowe wytyczne w celu udzielenia wsparcia sądom krajowym.
- (60) W przypadku wątpliwości co do istnienia elementów pomocy państwa sądy krajowe mogą zwrócić się do Urzędu Nadzoru EFTA o wydanie opinii (zob. sekcja 5.1.1.2). Sądy krajowe mają również możliwość zwrócenia się do Trybunału EFTA o wydanie opinii doradczej na podstawie art. 34 porozumienia o nadzorze i Trybunale.

4.2.2. Ocena, czy doszło do naruszenia obowiązku stosowania okresu zawieszenia

- (61) Oceniając, czy do środka pomocy ma zastosowanie obowiązek stosowania okresu zawieszenia, sądy krajowe muszą rozważyć, czy środek jest objęty jednym z wyjątków od obowiązku zgłoszenia (zob. sekcja 1.2). W szczególności sądy krajowe oceniają, czy dany środek spełnia kryteria określone w rozporządzeniu w sprawie wyłączeń grupowych lub czy stanowi istniejącą pomoc.
- (62) Jeżeli środek pomocy spełnia wszystkie odpowiednie warunki przewidziane w rozporządzeniu w sprawie wyłączeń grupowych, jest on wyłączony z obowiązku wcześniejszego zgłoszenia Urzędowi Nadzoru EFTA i uznaje się go za zgodny z funkcjonowaniem Porozumienia EOG.
- (63) Istniejąca pomoc nie podlega obowiązkowi zgłoszenia przez państwa EOG–EFTA na podstawie art. 1 ust. 3 części I protokołu 3, ale podlega innemu systemowi przeglądu prowadzonemu przez Urząd Nadzoru EFTA na podstawie art. 62 ust. 1 lit. b) Porozumienia EOG. Zmiany istniejącej pomocy w rozumieniu art. 1 lit. c) części II protokołu 3 nie mieszczą się jednak w pojęciu istniejącej pomocy.

4.2.2.1. Stosowanie warunków rozporządzeń w sprawie wyłączeń grupowych

- (64) Państwa EFTA mogą powołać się na zwolnienie środka z wymogu zgłoszenia, jeżeli spełnia on ogólne i szczególne warunki przewidziane w rozporządzeniach o wyłączeniach grupowych. Jeżeli jednak państwo EOG–EFTA wdraża środek pomocy, który nie spełnia wszystkich warunków obowiązującego wyłączenia grupowego, bez wcześniejszego zgłoszenia środka Urzędowi Nadzoru EFTA, wdrożenie tej pomocy jest niezgodne z prawem.

⁽⁸⁹⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 22 marca 1977 r., Steinikes & Weinlig, C-78/76, ECLI:EU:C:1977:52, pkt 14; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 lipca 1996 r., SFEL i in., C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, pkt 49; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 listopada 1991 r., Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires i in./Francja, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, pkt 10; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 18 lipca 2007 r., Lucchini, C-119/05, ECLI:EU:C:2007:434, pkt 50; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 października 2006 r., Transalpine Ölleitung in Österreich, C-368/04, ECLI:EU:C:2006:644, pkt 39.

⁽⁹⁰⁾ Dz.U. C 262 z 19.7.2016, s. 1.

- (65) Wynikające z protokołu 3 obowiązki zgłoszenia i stosowania okresu zawieszenia są wiążące nie tylko dla sądów krajowych, ale również dla wszystkich organów administracyjnych państw EOG–EFTA ⁽⁹¹⁾.
- (66) Oceniając, czy środek pomocy państwa został wdrożony zgodnie z prawem, sądy krajowe muszą sprawdzić, czy spełnione zostały warunki rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych, aby stwierdzić, że środek był zwolniony z obowiązku zgłoszenia. Trybunał Sprawiedliwości określił zakres kompetencji sądów krajowych przy ustalaniu, czy warunki ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych zostały prawidłowo zastosowane ⁽⁹²⁾, tj. zakres, w jakim sądy krajowe mogą interpretować jego przepisy.
- (67) Przyjęcie rozporządzeń w sprawie wyłączeń grupowych nie ma na celu przerzucenia oceny zgodności pomocy państwa z funkcjonowaniem Porozumienia EOG na państwa EOG–EFTA – ocena ta pozostaje w wyłącznej kompetencji Urzędu Nadzoru EFTA ⁽⁹³⁾. Na sądach krajowych spoczywa jednak obowiązek sprawdzenia, czy władze krajowe przyznały pomoc w pełni zgodną z ogólnymi i szczegółowymi warunkami obowiązującego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych, interpretowanymi w sposób ścisły ⁽⁹⁴⁾.
- (68) W przypadku gdy pomoc została wdrożona na podstawie rozporządzenia o wyłączeniu grupowym bez spełnienia wszystkich obowiązujących warunków, beneficjent tej pomocy nie może mieć uzasadnionych oczekiwań co do zgodności z prawem takiej pomocy ⁽⁹⁵⁾. Wynika to z faktu, że organy krajowe nie mają uprawnień do wydawania ostatecznych decyzji stwierdzających brak obowiązku zgłoszenia pomocy ⁽⁹⁶⁾.

4.2.2.2. Istniejąca pomoc

- (69) Jak wspomniano w pkt 63 istniejąca pomoc, w przeciwieństwie do nowej pomocy, nie podlega obowiązkowi zgłoszenia. Wyłącznie do Urzędu Nadzoru EFTA należy ocena, czy istniejąca pomoc jest nadal zgodna z funkcjonowaniem Porozumienia EOG, oraz zaproponowanie odpowiednich środków w przypadku, gdy uzna on, że program pomocy przestał być zgodny z funkcjonowaniem Porozumienia EOG. Przy wdrażaniu zasad pomocy państwa, rola sądów krajowych ogranicza się do oceny, czy dany środek pomocy stanowi istniejącą pomoc w rozumieniu art. 1 ust. 1 części I protokołu 3. Jeżeli środek stanowi istniejącą pomoc, nie ma możliwości, aby sąd krajowy zarządził naruszeniu art. 1 ust. 3 części I protokołu 3.

⁽⁹¹⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, pkt 90–92.

⁽⁹²⁾ Tamże, pkt 101; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29 lipca 2019 r., BMW/Komisja, C-654/17 P, ECLI:EU:C:2019:634, pkt 151.

⁽⁹³⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29 lipca 2019 r., BMW/Komisja, C-654/17 P, ECLI:EU:C:2019:634, pkt 132 i 133; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, pkt 67.

⁽⁹⁴⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, pkt 60. W tym względzie Trybunał wyjaśnił, że kryteria stosowania wyłączenia muszą być jasne i łatwe do wyegzekwowania, a ich weryfikacja przez sądy krajowe nie powinna wymagać skomplikowanych ocen ekonomicznych w poszczególnych przypadkach (*ibidem*, pkt 61 i 68).

⁽⁹⁵⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 15 grudnia 2005 r., Unicredito Italiano, C-148/04, ECLI:EU:C:2005:774, pkt 104; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 19 marca 2015 r., OTP Bank, C-672/13, ECLI:EU:C:2015:185, pkt 77; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, pkt 104.

⁽⁹⁶⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, pkt 101; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29 lipca 2019 r., BMW/Komisja, C-654/17 P, ECLI:EU:C:2019:634, pkt 151.

- (70) Porozumienie EOG nie zawiera żadnych wskazówek co do klasyfikowania środka pomocy jako istniejącej pomocy. Okoliczności, w których pomoc należy uznać za istniejącą, określają przepisy art. 1 lit. b) części II protokołu 3 ⁽⁹⁷⁾. Protokół 3 nie zawiera jednak żadnego przepisu dotyczącego uprawnień i obowiązków sądów krajowych ⁽⁹⁸⁾.

4.2.3. Ochrona praw jednostek, które odczuwają skutki naruszenia obowiązku stosowania okresu zawieszenia.

- (71) Aby chronić prawa jednostek przed niezgodnym z prawem wdrażaniem pomocy państwa, sądy krajowe mogą stosować różne rodzaje środków zaradczych w zależności od sytuacji. Na przykład mogą podjąć decyzję o zawieszeniu lub zakończeniu wdrażania środka (sekcja 4.2.3.1), nakazać zwrot wypłaconych już kwot (sekcja 4.2.3.2) lub wprowadzić różne środki tymczasowe w celu ochrony interesów zainteresowanych stron w inny sposób (sekcja 4.2.3.3) ⁽⁹⁹⁾. Można się do nich również zwrócić o wydanie orzeczenia w sprawie odszkodowania za szkody poniesione przez osoby trzecie w wyniku niezgodnego z prawem wdrożenia pomocy państwa (sekcja 4.2.3.4). W każdym wypadku sądy krajowe muszą dać jednostkom pewność, że podjęte zostaną wszelkie odpowiednie działania, zgodnie z prawem krajowym, w celu zaradzenia skutkom naruszenia art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 ⁽¹⁰⁰⁾.

4.2.3.1 Zawieszenie lub zakończenie wdrażania środka

- (72) W przypadku gdy organ państwowy nie wdrożył jeszcze środka pomocy państwa przyznanego z naruszeniem art. 1 ust. 3 części I protokołu 3, sądy krajowe muszą temu zapobiec, zawieszając lub uchylając środek. Taki środek zaradczy może być również odpowiedni w przypadkach, gdy środek pomocy państwa wszedł w życie, ale pomoc nie została jeszcze wypłacona (w całości lub częściowo), niezależnie od potrzeby zastosowania dodatkowych środków zaradczych w odniesieniu do części pomocy, która już została wypłacona.
- (73) Prawo EOG nie narzuca żadnego konkretnego wniosku, do jakiego sądy krajowe muszą dojść w odniesieniu do ważności aktu przyznającego pomoc państwa niezgodną z prawem. Wymaga ono jedynie wprowadzenia skutecznych środków w celu zapobieżenia wypłacie niezgodnej z prawem pomocy na rzecz beneficjenta. W prawie krajowym mogą jednak zaistnieć sytuacje, w których zawieszenie niezgodnego z prawem wdrożenia środka można osiągnąć poprzez stwierdzenie nieważności aktu przyznającego pomoc ⁽¹⁰¹⁾.
- (74) W związku z tym sądy krajowe mogą stwierdzić nieważność umowy, na mocy której przyznaje się pomoc, uchylić decyzję organów państwa EOG–EFTA o przyznaniu pomocy lub zawiesić jej wdrażanie (np. w przypadkach, gdy pomoc jest przyznawana w formie dostępu do obiektu lub usługi).
- (75) W przypadku gdy pomoc przyznawana jest w ratach, sądy krajowe powinny nakazać zawieszenie przyszłych płatności.

⁽⁹⁷⁾ Art. 1 lit. b) i art. 15 ust. 3 części II protokołu 3.

⁽⁹⁸⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 23 stycznia 2019 r., Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, pkt 66; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, pkt 110. Na przykład art. 15 ust. 1 części II protokołu 3, który stanowi, że uprawnienia Urzędu Nadzoru EFTA do nakazania odzyskania pomocy podlegają 10-letniemu okresowi przedawnienia, oraz ust. 3 tego artykułu, który stanowi, że „jakąkolwiek pomoc, w odniesieniu do której upłynął okres przedawnienia, uznaje się za pomoc istniejącą”, nie ustanawiają ogólnej zasady, która miałaby zastosowanie do sądów krajowych (zob. pkt 82 poniżej).

⁽⁹⁹⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 listopada 2013 r., Deutsche Lufthansa, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, pkt 43; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r., Komisja/Hansestadt Lübeck, C-524/14 P, ECLI:EU:C:2016:971, pkt 29.

⁽¹⁰⁰⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3 marca 2020 r., Vodafone Magyarorszá, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, pkt 23; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 19 grudnia 2019 r., Arriva Italia i in., C-385/18, ECLI:EU:C:2019:1121, pkt 84.

⁽¹⁰¹⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8 grudnia 2011 r., Residex Capital IV, C-275/10, ECLI:EU:C:2011:814, pkt 44–47.

4.2.3.2. Zwrot pomocy

- (76) Jeżeli niezgodna z prawem pomoc została już wypłacona beneficjentowi, sądy krajowe muszą co do zasady, w przypadku braku decyzji Urzędu Nadzoru EFTA uznającej pomoc za zgodną z funkcjonowaniem Porozumienia EOG, nakazać pełny zwrot kwoty wypłaconej niezgodnie z prawem ⁽¹⁰²⁾. Wycofanie pomocy poprzez nakazanie jej zwrotu jest logiczną konsekwencją niezgodności pomocy z prawem ⁽¹⁰³⁾.
- (77) Aby przywrócić stan sprzed przyznania pomocy, sądy krajowe muszą całkowicie znieść korzyść, jaką odniósł beneficjent w związku z pomocą przyznaną niezgodnie z prawem. Taka korzyść obejmuje pomoc („nominalną kwotę pomocy”), jak również brak konieczności płacenia odsetek, które przedsiębiorstwo musiałoby zapłacić, gdyby musiało pożyczyć kwotę pomocy na rynku w okresie, w którym pomoc była niezgodna z prawem, co poprawia jego pozycję konkurencyjną w tym okresie („odsetki od pomocy niezgodnej z prawem”) ⁽¹⁰⁴⁾. W związku z tym sądy krajowe muszą nakazać zwrot zarówno nominalnej kwoty pomocy, jak i odsetek od pomocy niezgodnej z prawem.
- (78) Jeżeli równolegle trwają postępowania przed sądem krajowym i przed Urzędem Nadzoru EFTA oraz jeżeli Urząd Nadzoru EFTA uzna pomoc za niezgodną z funkcjonowaniem Porozumienia EOG, sąd krajowy powinien wyciągnąć z tego odpowiednie konsekwencje zgodnie z przepisami krajowymi regulującymi wykonanie decyzji o zwrocie pomocy ⁽¹⁰⁵⁾.
- (79) Jak wskazano w pkt 48, jeżeli Urząd Nadzoru EFTA uzna pomoc za zgodną z funkcjonowaniem Porozumienia EOG, prawo EOG nakłada na państwa EOG–EFTA obowiązek odzyskania jedynie odsetek od pomocy niezgodnej z prawem za okres niezgodności pomocy z prawem ⁽¹⁰⁶⁾, który biegnie od wypłaty pomocy do momentu stwierdzenia jej zgodności z funkcjonowaniem Porozumienia EOG.
- (80) Jeżeli decyzja Urzędu Nadzoru EFTA uznająca środek za zgodny z funkcjonowaniem Porozumienia EOG zostanie unieważniona, nie można uznać tego środka za zatwierdzony przez Urząd Nadzoru EFTA, a jego wdrożenie uznaje się za niezgodne z prawem ⁽¹⁰⁷⁾. W takim przypadku beneficjent nie może powoływać się na uzasadnione oczekiwania co do zgodności pomocy z prawem, ponieważ została wniesiona skarga o stwierdzenie nieważności decyzji pozytywnej ⁽¹⁰⁸⁾.

⁽¹⁰²⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 lipca 2005 r., Xunta de Galicia, C-71/04, ECLI:EU:C:2005:493, pkt 49; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 lipca 1996 r., SFEI i in., C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, pkt 40 i 68; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 listopada 1991 r., Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires i in./Francja, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, pkt 12; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8 grudnia 2011 r., Residex Capital IV, C-275/10, ECLI:EU:C:2011:814, pkt 43.

⁽¹⁰³⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r., Komisja/Aer Lingus, C-164/15 P i C-165/15 P, ECLI:EU:C:2016:990, pkt 116; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 19 marca 2015 r., OTP Bank, C-672/13, ECLI:EU:C:2015:185, pkt 70; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8 grudnia 2011 r., Residex Capital IV, C-275/10, ECLI:EU:C:2011:814, pkt 33; wyrok Trybunału EFTA z dnia 8 kwietnia 2013 r., Hurtigruten ASA, Królestwo Norwegii/Urząd Nadzoru EFTA, sprawa E-10/11, E-11/11, Zbiór Orzeczeń Trybunału EFTA [2012], s. 758, pkt 283 i 284; wyrok Trybunału EFTA z dnia 21 lipca 2005 r. Fesil ASA i Finnfjord Smelteverk AS (Case E-5/04), Prosessindustriens Landsforening i inni (sprawa E-6/04), Królestwo Norwegii (sprawa E-7/04)/Urząd Nadzoru EFTA, Zbiór Orzeczeń Trybunału EFTA [2005], s. 117, pkt 178; wyrok Trybunału EFTA z dnia 29 lipca 2016 r., Urząd Nadzoru EFTA/Islandia, sprawa E-25/15, Zbiór Orzeczeń Trybunału EFTA [2016], s. 631, pkt 43.

⁽¹⁰⁴⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, pkt 132; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8 grudnia 2011 r., Residex Capital IV, C-275/10, ECLI:EU:C:2011:814, pkt 39.

⁽¹⁰⁵⁾ [...].

⁽¹⁰⁶⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, pkt 134.

⁽¹⁰⁷⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 12 lutego 2008 r., CELF et ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, pkt 63.

⁽¹⁰⁸⁾ Tamże, pkt 68.

- (81) Jeśli chodzi o obliczanie odsetek od pomocy niezgodnej z prawem, w przypadku braku decyzji Urzędu Nadzoru EFTA o odzyskaniu pomocy ani art. 14 ust. 2 części II protokołu 3, ani art. 9 i 11 decyzji nr 195/04/COL⁽¹⁰⁹⁾ nie mają zastosowania do odzyskania pomocy niezgodnej z prawem przez państwo EOG–EFTA. W związku z tym w takich przypadkach organy danego państwa EOG–EFTA muszą obliczyć odsetki od pomocy niezgodnej z prawem zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego, o ile spełnione są dwa warunki. Po pierwsze, przepisy te muszą być zgodne z zasadami równoważności i skuteczności (zob. sekcja 2.2), a po drugie, odsetki od pomocy niezgodnej z prawem powinny być obliczane co najmniej według takiej samej stopy, jaka zostałaby zastosowana, gdyby beneficjent musiał pożyczyć w tym okresie kwotę przedmiotowej pomocy na rynku⁽¹¹⁰⁾.
- (82) Jeżeli chodzi o termin przedawnienia mający zastosowanie do uprawnień sądu krajowego do nakazania zwrotu pomocy, sądy EOG orzekły, że dziesięcioletni termin przedawnienia przewidziany w rozporządzeniu proceduralnym i części II protokołu 3 ma zastosowanie wyłącznie do Komisji i Urzędu Nadzoru EFTA⁽¹¹¹⁾. Jeżeli procedury krajowe przewidują dłuższy termin przedawnienia, sędzia krajowy musi nakazać zwrot pomocy przyznanej z naruszeniem obowiązku stosowania okresu zawieszenia, nawet po upływie terminu przedawnienia przewidzianego dla Urzędu Nadzoru EFTA. Krajowe terminy przedawnienia krótsze niż 10 lat są również wiążące dla sądów krajowych, chyba że istnieje decyzja Urzędu Nadzoru EFTA o odzyskaniu pomocy⁽¹¹²⁾. Jeśli Urząd Nadzoru EFTA przyjmuje decyzję o odzyskaniu pomocy, państwa EOG–EFTA nie mogą uzasadnić niewykonania tej decyzji wymogami prawa krajowego, takimi jak krajowe terminy przedawnienia⁽¹¹³⁾.

4.2.3.3. Środki tymczasowe

- (83) W ramach obowiązków wynikających z art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 sądy krajowe muszą wprowadzić środki tymczasowe, jeżeli jest to właściwe dla ochrony praw jednostek i bezpośredniej skuteczności art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 wdrożonego do prawa krajowego⁽¹¹⁴⁾. Sądy krajowe wprowadzają te środki – których celem jest tymczasowe wyeliminowanie antykonkurencyjnych skutków pomocy⁽¹¹⁵⁾ – zgodnie z prawem krajowym, o ile spełnione są warunki równoważności i skuteczności (zob. sekcja 2.2).

⁽¹⁰⁹⁾ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 794/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE (Dz.U. L 140 z 30.4.2004, s. 1). Rozporządzenie to uwzględniono w pkt 2 załącznika II do Porozumienia EOG decyzją Wspólnego Komitetu EOG nr 123/2005 z dnia 30 września 2005 r. (Dz.U. L 339 z 22.12.2005, s. 32 oraz Suplement EOG nr 66 z 22.12.2005, s. 18).

⁽¹¹⁰⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, pkt 141.

⁽¹¹¹⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 23 stycznia 2019 r., Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, pkt 61.

⁽¹¹²⁾ Tamże, pkt 71–75.

⁽¹¹³⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 20 marca 1997 r., Land Rheinland-Pfalz/Alcan Deutschland, C-24/95, ECLI:EU:C:1997:163, pkt 34–37; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29 marca 2012 r. Komisja/Włochy, C-243/10, ECLI:EU:C:2012:182, pkt 35; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30 kwietnia 2020 r., Nelson Antunes da Cunha, C-627/18, ECLI:EU:C:2020:321, pkt 60.

⁽¹¹⁴⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 listopada 1991 r., Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires i in./Francja, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, pkt 12; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r., Komisja/Hanses-tadt Lübeck, C-524/14 P, ECLI:EU:C:2016:971, pkt 29; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 lipca 1996 r., SFEI i in., C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, pkt 52; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 października 2006 r., Transalpine Ölleitung in Österreich, C-368/04, ECLI:EU:C:2006:644, pkt 46.

⁽¹¹⁵⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 lipca 1996 r., SFEI i in., C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, pkt 52; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 października 2006 r., Transalpine Ölleitung in Österreich, C-368/04, ECLI:EU:C:2006:644, pkt 46.

- (84) Sądy krajowe mogą zdecydować się na zastosowanie środków tymczasowych, w przypadku gdy pomoc prawdopodobnie niezgodna z prawem została już wypłacona ⁽¹¹⁶⁾ lub ma zostać wypłacona. W pierwszym przypadku sądy krajowe mogą nakazać zwrot pomocy wraz z odsetkami od pomocy niezgodnej z prawem albo tymczasowe zdeponowanie kwoty pomocy, wraz z odsetkami za okres między wdrożeniem pomocy a jej zdeponowaniem, na zablokowanym rachunku. Te działania gwarantują, że beneficjent przestanie czerpać korzyści z pomocy prawdopodobnie niezgodnej z prawem. W przypadku spodziewanej wkrótce wypłaty pomocy sąd może wydać tymczasowy nakaz zapobiegający wypłacie pomocy prawdopodobnie niezgodnej z prawem do chwili wydania orzeczenia co do istoty sprawy ⁽¹¹⁷⁾.
- (85) Trwające postępowanie wyjaśniające prowadzone przez Urząd Nadzoru EFTA nie zwalnia sądu krajowego z obowiązku ochrony praw jednostek na mocy art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 ⁽¹¹⁸⁾. Sąd krajowy może zatem przyjąć odpowiednie środki tymczasowe w celu zaradzenia skutkom ewentualnego naruszenia obowiązku stosowania okresu zawieszenia.
- (86) Sądy krajowe są zobowiązane do zastosowania środków tymczasowych, jeżeli spełnione są następujące warunki: a) nie ma wątpliwości co do istnienia pomocy państwa, b) pomoc ma być lub została wdrożona; oraz c) nie stwierdzono żadnych wyjątkowych okoliczności, które sprawiłyby, że odzyskanie pomocy byłoby niewłaściwe ⁽¹¹⁹⁾.

4.2.3.4. Roszczenia o odszkodowanie

- (87) Na podstawie art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 sądy krajowe mogą być również zobowiązane do orzekania w sprawach roszczeń o odszkodowanie za szkody poniesione przez osoby trzecie z tytułu niezgodnej z prawem pomocy państwa. Skuteczne roszczenia zapewniają powodowi bezpośrednią rekompensatę finansową za poniesione straty.
- (88) Trybunał Sprawiedliwości wielokrotnie orzekał, że zainteresowane osoby trzecie mogą wnosić do sądów krajowych takie roszczenia o odszkodowanie zgodnie z prawem krajowym ⁽¹²⁰⁾, co powinno być zgodne z zasadami równowagi i skuteczności (zob. sekcja 2.2).

⁽¹¹⁶⁾ W analizie egzekwowania przepisów opisano interesujący francuski nakaz sądowy wydany w następstwie negatywnej decyzji Komisji: w celu zrównoważenia automatycznego skutku zawieszającego, jaki powoduje zaskarżenie nakazu zwrotu środków, sąd krajowy nakazał beneficjentowi zdeponowanie należnych kwot na zablokowanym rachunku. Sąd zastosował w tym przypadku przepis prawa francuskiego, na mocy którego możliwe jest dokonanie tymczasowej płatności w przypadkach, gdy obowiązek zapłaty nie może zostać poważnie zakwestionowany. Zob. załącznik 3: Sprawozdania dotyczące poszczególnych krajów „Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts” [Ostateczne badanie dotyczące egzekwowania zasad pomocy państwa i decyzji sądów krajowych] (COMP/2018/001), Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2019, s. 156, streszczenie sprawy FR8: Cour administrative d'appel de Bordeaux, 10 grudnia 2015 r.

⁽¹¹⁷⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26 października 2016 r., DEI i Komisja/Alouminion tis Ellados, C-590/14 P, ECLI:EU:C:2016:797, pkt 101. Analiza egzekwowania przepisów w państwach EOG–EFTA wykazała, że w państwach tych nie istnieje żadna praktyka dotycząca środków tymczasowych.

⁽¹¹⁸⁾ Sądy krajowe mogą również zdecydować się na zastosowanie środków tymczasowych w oczekiwaniu na opinię lub informacje od Urzędu Nadzoru EFTA, lub na orzeczenie sądu krajowego wyższej instancji lub Trybunału EFTA.

⁽¹¹⁹⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 marca 2010 r., CELF et ministre de la Culture et de la Communication, C-1/09, ECLI:EU:C:2010:136, pkt 36; postanowienie Sądu z dnia 3 marca 2015 r., Gemeente Nijmegen/Komisja, T-251/13, ECLI:EU:T:2015:142, pkt 45.

⁽¹²⁰⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 12 lutego 2008 r., CELF et ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, pkt 55; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 października 2006 r., Transalpine Ölleitung in Österreich, C-368/04, ECLI:EU:C:2006:644, pkt 56; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 lipca 1996 r., SFEI i in., C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, pkt 75; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 23 stycznia 2019 r., Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, pkt 56.

- (89) [...] ⁽¹²¹⁾ [...] ⁽¹²²⁾. Na podstawie orzecznictwa Trybunału EFTA w sprawie Sveinbjörnsdóttir państwa EOG–EFTA ⁽¹²³⁾ są zobowiązane zrekompensować straty i szkody poniesione przez jednostki w rezultacie naruszenia prawa EOG, za które to naruszenie odpowiada dane państwo ⁽¹²⁴⁾. Odpowiedzialność taka istnieje, jeżeli spełnione są następujące wymogi: a) reguła naruszanego prawa nadaje prawa jednostkom, b) naruszenie jest wystarczająco poważne oraz c) istnieje bezpośredni związek przyczynowy pomiędzy naruszeniem obowiązku państwa EOG–EFTA a szkodą poniesioną przez poszkodowane strony ⁽¹²⁵⁾.
- (90) Dwa pierwsze wymogi określone w pkt (89) będą zasadniczo spełnione w odniesieniu do naruszeń art. 1 ust. 3 części I protokołu 3. Trybunał Sprawiedliwości potwierdził istnienie praw jednostek na podstawie tego postanowienia i wyjaśnił, że ochrona tych praw należy do obowiązków sądów krajowych ⁽¹²⁶⁾.
- (91) Podobnie, ponieważ organy państw EOG–EFTA są co do zasady zobowiązane zgłaszać środki pomocy państwa przed ich wdrożeniem, naruszenie art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 będzie w większości przypadków wystarczające do stwierdzenia istnienia poważnego naruszenia w świetle orzecznictwa sądów EOG. W przypadku istnienia pomocy państwa organy państw EOG–EFTA zasadniczo nie mogą twierdzić, że nie wiedziały o obowiązku stosowania okresu zawieszenia, ponieważ istnieje wystarczające orzecznictwo i wytyczne Urzędu Nadzoru EFTA dotyczące stosowania art. 61 ust. 1 i art. 1 ust. 3 części I protokołu 3. W razie wątpliwości i ze względu na pewność prawa państwa EOG–EFTA mogą zawsze zgłosić środek Urzędowi Nadzoru EFTA przed wdrożeniem tego środka ⁽¹²⁷⁾.
- (92) Trzeci wymóg określony w pkt 89, dotyczący wyrządzenia powodowi przez naruszenie prawa EOG rzeczywistej i określonej szkody finansowej, może zostać spełniony na różne sposoby. W analizie egzekwowania przepisów wskazano, że sądy krajowe rzadko przyznają odszkodowanie, precyzując, że określenie wysokości szkody oraz ustalenie związku przyczynowego między szkodą a pomocą niezgodną z prawem stanowią główne przeszkody dla powodów ⁽¹²⁸⁾. Analiza egzekwowania przepisów w państwach EOG–EFTA wykazała, że jak dotąd sądy krajowe w tych państwach nie przyznały nigdy odszkodowania.

⁽¹²¹⁾ [...].

⁽¹²²⁾ [...].

⁽¹²³⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 13 czerwca 2006 r., *Traghetti del Mediterraneo*, C-173/03, ECLI:EU:C:2006:391, pkt 41. [...].

⁽¹²⁴⁾ [...]. Wyroki Trybunału Sprawiedliwości EFTA z dnia 10 grudnia 1998 r. w sprawie E-9/97, *Erla María Sveinbjörnsdóttir*, Zbiór Orzeczeń Trybunału EFTA [1998], s. 95, pkt 62–63; z dnia 30 maja 2002 r. w sprawie E-4/01, *Karl K. Karlsson/Państwo Islandzkie* [2002], Zbiór Orzeczeń Trybunału EFTA 240, pkt 25; z dnia 20 czerwca 2008 r. w sprawie E-8/07, *Celina Nguyen/Staten v/Justis-og politidepartementet* [2008], Zbiór Orzeczeń Trybunału EFTA 224, pkt 31 oraz z dnia 11 grudnia 2012 r. w sprawie E-2/12, *HOB vín ehf./Áfengis-og tóbaksverslun ríkisins* [2012] Zbiór Orzeczeń Trybunału EFTA 1092, pkt 119.

⁽¹²⁵⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 13 czerwca 2006 r., *Traghetti del Mediterraneo*, C-173/03, ECLI:EU:C:2006:391, pkt 45 oraz wyrok Trybunału EFTA z dnia 10 grudnia 1998 r. w sprawie E-9/97, *Erla María Sveinbjörnsdóttir*, Zbiór Orzeczeń Trybunału EFTA [1998], s. 95, pkt 66.

⁽¹²⁶⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 listopada 1991 r., *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires i in./Francia*, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, pkt 12–14; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 października 2003 r., *van Calster i Cleeren*, C-261/01 i C-262/01, ECLI:EU:C:2003:571, pkt 53; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 12 lutego 2008 r., *CELF et ministre de la Culture et de la Communication*, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, pkt 38.

⁽¹²⁷⁾ Jednakże w niektórych przypadkach sądy EOG uznały, że w celu ustalenia, czy samo naruszenie prawa EOG przez państwo EOG stanowi wystarczająco poważne naruszenie, sądy krajowe muszą wziąć pod uwagę szereg czynników, takich jak możliwość usprawiedliwienia danego naruszenia lub fakt, że stanowisko instytucji EOG mogło się do niego przyczynić. W tym kontekście zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 25 stycznia 2007 r., *Robins i in.*, C-278/05, ECLI:EU:C:2007:56, pkt 71; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 4 lipca 2000 r., *Haim*, C-424/97, ECLI:EU:C:2000:357, pkt 38; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 23 maja 1996 r., *The Queen/Ministry of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte Hedley Lomas (Ireland)*, C-5/94, ECLI:EU:C:1996:205, pkt 28.

⁽¹²⁸⁾ W niektórych przypadkach sądy krajowe zaakceptowały jednak zasadę odpowiedzialności państwa. Zob. Administracyjny sąd apelacyjny w Marsylii, *CTC/Corsica Ferries France*, 12 lutego 2018 r.; *Rapport d'expertise, CTC/Corsica Ferries France*, 28 lutego 2019 r., N/REF: 500060, załącznik 3: Sprawozdania dotyczące poszczególnych krajów „Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts” [Ostateczne badanie dotyczące egzekwowania zasad pomocy państwa i decyzji sądów krajowych] (COMP/2018/001), Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2019, s. 152.

- (93) Powodowie często argumentują, że to pomoc była bezpośrednim powodem utraty zysku. Zajmując się tego typu roszczeniami, sądy krajowe powinny wziąć pod uwagę następujące względy:
- a) Ze względu na zawarte w prawie EOG wymogi równoważności i skuteczności przepisy krajowe nie mogą wykluczać odpowiedzialności państwa EOG–EFTA za utratę zysku ⁽¹²⁹⁾. Jeżeli prawo krajowe zawiera tego typu wykluczenie, sąd krajowy powinien je zignorować w odniesieniu do roszczeń o odszkodowanie z tytułu naruszenia art. 1 ust. 3 części I protokołu 3.
  - b) Określenie rzeczywistej kwoty utraconego zysku jest łatwiejsze, jeśli niezgodna z prawem pomoc umożliwiła beneficjentowi uzyskanie zlecenia lub określonej szansy biznesowej kosztem powoda i beneficjent skorzystał już z tej okazji.
  - c) Jeżeli pomoc doprowadziła jedynie do utraty udziału w rynku, wówczas konieczne jest bardziej skomplikowane obliczenie szkód. Jednym z możliwych sposobów rozwiązania tego typu spraw mogłoby być porównanie rzeczywistej sytuacji w zakresie dochodów powoda (w oparciu o rachunek zysków i strat) z hipotetyczną sytuacją w zakresie dochodów, która miałaby miejsce, gdyby niezgodna z prawem pomoc nie została przyznana ⁽¹³⁰⁾.
  - d) Mogą zaistnieć okoliczności, w których szkody poniesione przez powoda przekraczają kwotę utraconego zysku. Taka sytuacja może mieć miejsce, gdy w wyniku pomocy przyznanej niezgodnie z prawem powód jest zmuszony do zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej.
- (94) Krajowe przepisy proceduralne czasem zezwalają sądom krajowym na zasięganie opinii biegłych w celu określenia rzeczywistej kwoty odszkodowania za szkody. W takim przypadku oraz zgodnie z zasadą skuteczności ⁽¹³¹⁾ zastosowanie tego typu szacunków jest możliwe także w odniesieniu do roszczeń o odszkodowanie wynikających z art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 wdrożonego do prawa krajowego.
- (95) Możliwość dochodzenia roszczeń o odszkodowanie jest z zasady niezależna od jakiegokolwiek postępowania wyjaśniającego prowadzonego równoległe przez Urząd Nadzoru EFTA, które dotyczy tego samego środka pomocy. Żadne trwające postępowanie wyjaśniające prowadzone przez Urząd Nadzoru EFTA nie zwalnia sądów krajowych z obowiązku ochrony praw jednostek na podstawie art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 ⁽¹³²⁾. Ponieważ powodowie mogą być w stanie wykazać, że ponieśli stratę z powodu przedwczesnego wdrożenia pomocy, a dokładniej z powodu niezgodnej z prawem przewagi czasowej beneficjenta, skutecznych roszczeń o odszkodowanie nie można wykluczyć również w przypadku uznania przez Urząd Nadzoru EFTA pomocy za zgodną z funkcjonowaniem Porozumienia EOG przed zapadnięciem decyzji sądu krajowego ⁽¹³³⁾.

⁽¹²⁹⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 marca 1996 r., *Brasserie du pêcheur/Bundesrepublik Deutschland and The Queen/Secretary of State for Transport, ex parte Factortame i in.*, C-46/93 i C-48/93, ECLI:EU:C:1991:428, pkt 87 i 90.

⁽¹³⁰⁾ W analizie egzekwowania przepisów opisano interesujący przypadek, w którym w następstwie decyzji Komisji nakazującej odzyskanie pomocy niezgodnej z rynkiem wewnętrznym francuski sąd administracyjny postanowił przyznać odszkodowanie z tytułu utraty udziału w rynku głównemu konkurentowi beneficjenta. Sąd apelacyjny częściowo uchylił poprzednie orzeczenie dotyczące oszacowania odszkodowania i wyznaczył niezależnego biegłego do obliczenia dokładnej kwoty odszkodowania. Biegły ocenił liczbę klientów, którzy z powodu pomocy niezgodnej z rynkiem wewnętrznym przenieśli się od skarżącego do beneficjenta, i oszacował kwotę dochodów utraconych przez skarżącego. Takie obliczenia są często złożone i będą zależeć od cech rynku i liczby konkurentów. Zob. załącznik 3: Sprawozdania dotyczące poszczególnych krajów „Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts” [Ostateczne badanie dotyczące egzekwowania zasad pomocy państwa i decyzji sądów krajowych] (COMP/2018/001), Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2019, s. 152, streszczenie sprawy FR6: Tribunal administratif de Bastia, 23 lutego 2017 r. Zob. również Sąd apelacyjny w Marsylii, CTC/Corsica Ferries France, 12 lutego 2018 r.; Rapport d’expertise, CTC/Corsica Ferries France, 28 lutego 2019 r., N/REF: 500060.

⁽¹³¹⁾ Zob. sekcja 2.2.

⁽¹³²⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 lipca 1996 r., *SFEI i in.*, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, pkt 44; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 23 stycznia 2019 r., *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, pkt 57–58.

⁽¹³³⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 12 lutego 2008 r., *CELF et ministre de la Culture et de la Communication*, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, pkt 53 i 55; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 23 stycznia 2019 r., *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, pkt 60.

- (96) Trybunał Sprawiedliwości przypominał, że pomoc państwa ma zasadniczo inny charakter prawny niż odszkodowanie, które organy krajowe mogą być zobowiązane wypłacić jednostkom jako rekompensatę za wyrządzone szkody (wyrok w sprawie Asteris) ⁽¹³⁴⁾. Jednak orzekając o rekompensacie dla osób trzecich z tytułu kosztów poniesionych bezpośrednio z powodu pomocy niezgodnej z prawem, sądy krajowe powinny zachować ostrożność, aby nie wydawać decyzji, których skutkiem jest przyznanie pomocy ⁽¹³⁵⁾ lub rozszerzenie kręgu beneficjentów ⁽¹³⁶⁾.
- (97) Chociaż jednostki mogą zwrócić się do sądów krajowych o nakazanie wypłaty odszkodowania, które ich zdaniem im się należy, takie działania nie mogą skutkować obejściem skutecznego stosowania zasad EOG w zakresie pomocy państwa ⁽¹³⁷⁾. W szczególności jednostki, które zgodnie z prawem krajowym mogą być uprawnione do otrzymania pomocy, która nie została zgłoszona Urzędowi Nadzoru EFTA ani zatwierdzona przez ten urząd, ale które takiej pomocy nie otrzymały, nie mogą żądać tytułem odszkodowania równowartości kwoty nieotrzymanej pomocy, ponieważ stanowiłoby to pośrednie przyznanie pomocy niezgodnej z prawem ⁽¹³⁸⁾. Wynika z tego, że orzecznictwo w sprawie Asteris nie dotyczy spraw, w których wnioskodawca zwraca się do sądu krajowego o przyznanie mu wcześniejszej pomocy państwa, której nie otrzymał, bez względu na powód ⁽¹³⁹⁾.
- (98) Beneficjenci pomocy niezgodnej z prawem próbują czasem dochodzić odszkodowania od państwa po tym, jak nakazano im zwrot pomocy. Zazwyczaj tacy beneficjenci przedstawiają argumenty dotyczące domniemanego naruszenia ich uzasadnionych oczekiwań. Niemniej jednak Trybunał Sprawiedliwości orzekł, że środek przyznany niezgodnie z prawem nie mógł wywołać żadnych uzasadnionych oczekiwań beneficjenta, który powinien być w stanie ocenić, czy zastosowano właściwą procedurę przyznania pomocy ⁽¹⁴⁰⁾. W związku z tym ich argumenty powinny zostać odrzucone.
- (99) O ile w orzecznictwie uznano prawo EOG do dochodzenia odszkodowania od danego państwa EOG przez osoby trzecie, które poniosły straty z powodu niezgodnego z prawem wdrożenia pomocy, o tyle wnoszenie powództwa o odszkodowanie przeciwko beneficjentom pomocy jest dopuszczalne, ale nie wymagane na mocy prawa EOG dotyczącego pomocy państwa, ponieważ art. 61 Porozumienia EOG i art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 nie nakładają na beneficjentów żadnych bezpośrednich obowiązków. W wyroku w sprawie SFEI Trybunał Sprawiedliwości

⁽¹³⁴⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 27 września 1988 r., Asteris i in./Grecja i EWG, C-106 do 120/87, ECLI:EU:C:1988:457, pkt 23; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r., Komisja/Aer Lingus, C-164/15 P i C-165/15 P, ECLI:EU:C:2016:990, pkt 72.

⁽¹³⁵⁾ Zob. decyzja Komisji 2014/201/UE z dnia 2 października 2013 r. w sprawie rekompensaty należnej Simet SpA z tytułu świadczenia usług transportu publicznego w latach 1987–2003 (środek pomocy państwa SA.33037 (2012/C) – Włochy) (Dz.U. L 114 z 16.4.2014, s. 67), utrzymana w mocy w tym zakresie wyrokiem Sądu z dnia 3 marca 2016 r., Simet/Komisja, T-15/14, ECLI:EU:T:2016:124, pkt 102–104. Zob. także decyzja Komisji (UE) 2015/1470 z dnia 30 marca 2015 r. w sprawie pomocy państwa SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN) wdrożonej przez Rumunię – Orzeczenie arbitrażowe w sprawie Micula przeciwko Rumunii z dnia 11 grudnia 2013 r. (Dz.U. L 232 z 4.9.2015, s. 43), unieważniona wyrokiem Sądu z dnia 18 czerwca 2019 r., European Food i in./Komisja, T-624/15, ECLI:EU:T:2019:423, obecnie rozpatrywanym przez Trybunał Sprawiedliwości w sprawie C-638/19 P, Komisja/European Food i inni.

⁽¹³⁶⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 października 2006 r., Transalpine Ölleitung in Österreich, C-368/04, ECLI:EU:C:2006:644, pkt 57.

⁽¹³⁷⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29 czerwca 2004 r., Komisja/Rada, C-110/02, ECLI:EU:C:2004:395, pkt 43; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 18 lipca 2007 r., Lucchini, C-119/05, ECLI:EU:C:2007:434, pkt 59–63; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 listopada 2015 r., Klausner Holz Niedersachsen, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, pkt 42–44.

⁽¹³⁸⁾ Zob. również, w tym względzie, opinia rzecznika generalnego Ruiz-Jarabo Colomera z dnia 28 kwietnia 2005 r. w sprawach połączonych C-346/03 i C-529/03 Atzeni i in., ECLI:EU:C:2005:256, pkt 198.

⁽¹³⁹⁾ Orzecznictwo w sprawie Asteris obejmuje natomiast przypadki, w których skarżący żąda po prostu odszkodowania (np. naprawienia szkody wyrządzonej niezgodnie z prawem przez organy publiczne), do którego każda inna osoba znajdująca się w podobnej sytuacji byłaby uprawniona w tym państwie EOG. W tym ostatnim przypadku sam fakt, że pozwany jest podmiotem publicznym, nie przekształca w pomoc państwa odszkodowania, które każdy podmiot występujący z powództwem otrzymałby w podobnej sytuacji, np. w podobnym sporze między dwoma podmiotami prywatnymi.

⁽¹⁴⁰⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, pkt 98–104; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 15 grudnia 2005 r., Unicredito Italiano, C-148/04, ECLI:EU:C:2005:774, pkt 104; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 19 marca 2015 r., OTP Bank, C-672/13, ECLI:EU:C:2015:185, pkt 77.

stwierdził, że ponieważ art. 108 ust. 3 TFUE (art. 1 ust. 3 części I protokołu 3) nie nakłada na beneficjenta żadnych bezpośrednich obowiązków, naruszenie tego artykułu nie stanowi wystarczającej podstawy do pociągnięcia beneficjenta do odpowiedzialności ⁽¹⁴¹⁾. Pozostaje to bez uszczerbku dla możliwości wniesienia roszczenia o odszkodowanie przeciwko beneficjentowi zgodnie z prawem krajowym, na przykład na podstawie przepisów krajowych regulujących odpowiedzialność pozaumowną ⁽¹⁴²⁾.

5. WSPÓŁPRACA MIĘDZY URZĘDEM NADZORU EFTA I SĄDAMI KRAJOWYMI

- (100) Zgodnie z art. 3 Porozumienia EOG i art. 2 porozumienia o nadzorze i Trybunale Urząd Nadzoru EFTA musi wspierać sądy krajowe w wypełnianiu ich kluczowych zadań dotyczących egzekwowania zasad pomocy państwa. Sądy krajowe mogą natomiast zwracać się do Urzędu Nadzoru EFTA o pomoc przy stosowaniu tych zasad w kontekście rozpatrywanej sprawy. Ścisła współpraca między sądami krajowymi a Urzędem Nadzoru EFTA przyczynia się do zwiększenia spójności ⁽¹⁴³⁾ i skuteczności stosowania zasad pomocy państwa w całym EOG.

5.1. Wsparcie Urzędu Nadzoru EFTA dla sądów krajowych

- (101) Wspierając sądy krajowe, Urząd Nadzoru EFTA musi przestrzegać obowiązku dochowania tajemnicy zawodowej oraz ochrony własnego funkcjonowania i niezależności ⁽¹⁴⁴⁾. Wypełniając swoje obowiązki wobec sądów krajowych na podstawie art. 3 Porozumienia EOG i art. 2 porozumienia o nadzorze i Trybunale, Urząd Nadzoru EFTA jest zobowiązany do zachowania neutralności i obiektywności. Urząd Nadzoru EFTA może zwrócić się do sądów krajowych o przekazanie informacji i dokumentów niezbędnych do udzielenia wsparcia. Wspierając sądy krajowe, Urząd Nadzoru EFTA nie służy prywatnym interesom stron. Urząd Nadzoru EFTA wypełnia w ten sposób swój obowiązek zapewnienia prawidłowego stosowania zasad pomocy państwa i obrony interesu publicznego ⁽¹⁴⁵⁾. W związku z tym Urząd Nadzoru EFTA nie rozpatruje argumentów żadnej ze stron postępowania przed sądem krajowym.
- (102) Wsparcie udzielane sądom krajowym na podstawie art. 3 Porozumienia EOG i art. 2 porozumienia o nadzorze i Trybunale pozostaje bez uszczerbku dla możliwości ⁽¹⁴⁶⁾ zwracania się przez sądy krajowe do Trybunału EFTA o wydanie opinii doradczej ⁽¹⁴⁷⁾ dotyczącej wykładni prawa EOG zgodnie z art. 34 porozumienia o nadzorze i Trybunale ⁽¹⁴⁸⁾. [...] ⁽¹⁴⁹⁾.

5.1.1. Środki współpracy

- (103) W art. 3 Porozumienia EOG, który jest wzorowany na art. 4 ust. 3 Traktatu UE, nałożono na Umawiające się Strony obowiązek podejmowania wszelkich odpowiednich kroków w celu zapewnienia wykonania zobowiązań wynikających z Porozumienia EOG, powstrzymania się od podejmowania wszelkich kroków, które mogłyby zagrozić urzeczywistnieniu jego celów, a także ułatwiania współpracy w ramach tego Porozumienia. Ponadto w art. 2 porozumienia o nadzorze i Trybunale nałożono na państwa EOG–EFTA obowiązek podejmowania

⁽¹⁴¹⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 lipca 1996 r., SFEI i in., C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, pkt 72–74.

⁽¹⁴²⁾ [...].

⁽¹⁴³⁾ [...].

⁽¹⁴⁴⁾ Postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 6 grudnia 1990 r., Zwartveld i in., C-2/88 Imm., ECLI:EU:C:1990:440, pkt 10 i 11; wyrok Sądu z dnia 18 września 1996 r., T-353/94 Postbank/Komisja, ECLI:EU:T:1996:119, pkt 93.

⁽¹⁴⁵⁾ [...].

⁽¹⁴⁶⁾ Zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 6 października 1982 r., CILFIT/Ministero della Sanità, C-283/81, ECLI:EU:C:1982:335, pkt 14–20; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 września 2008 r., Unión General de Trabajadores de la Rioja, C-428/06 do C-434/06, ECLI:EU:C:2008:488, pkt 42–43; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 28 lipca 2016 r., Association France Nature Environnement, C-379/15, ECLI:EU:C:2016:603, pkt 47–50; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 15 września 2016 r., PGE, C-574/14, ECLI:EU:C:2016:686, pkt 40; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 4 października 2018 r., Komisja/Francja (zaliczka na poczet podatku), C-416/17, ECLI:EU:C:2018:811, pkt 108 i nast.

⁽¹⁴⁷⁾ Wnioski o udzielenie informacji lub wydanie opinii mają tę zaletę, że są mniej sformalizowane i zawsze mogą być uzupełnione wnioskiem o wydanie opinii doradczej – zob. w tym względzie wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 28 października 2020 r., INAIL, C-608/19, ECLI:EU:C:2020:865, gdzie skorzystano z obu możliwości.

⁽¹⁴⁸⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 listopada 2013 r., Deutsche Lufthansa, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, pkt 44; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 15 września 2016 r., PGE, C-574/14, ECLI:EU:C:2016:686, pkt 40.

⁽¹⁴⁹⁾ [...].

wszystkich odpowiednich kroków ogólnych bądź szczególnych w celu zapewnienia wykonania zobowiązań wynikających w porozumienia o nadzorze i Trybunale oraz powstrzymania się od jakichkolwiek kroków, które mogłyby zagrozić realizacji celów tego porozumienia. * ** *** W sekcjach 5.1.1.1, 5.1.1.2 i 5.1.1.3 niniejszych wytycznych szczegółowo wyjaśniono te różne metody współpracy.

5.1.1.1. Przekazywanie informacji sądom krajowym

- (104) Sądy krajowe mogą zwrócić się do Urzędu Nadzoru EFTA o przekazanie informacji będących w jego posiadaniu ⁽¹⁵⁰⁾.
- (105) Sądy krajowe mogą zwrócić się do Urzędu Nadzoru EFTA o udzielenie informacji na temat prowadzonych przez nią postępowań w sprawie pomocy państwa. Obejmuje to na przykład informacje o tym: a) czy Urząd Nadzoru EFTA prowadzi postępowanie dotyczące danego środka pomocy państwa, b) czy państwo EOG–EFTA należycie zgłosiło dany środek pomocy zgodnie z art. 1 ust. 3 części I protokołu 3, c) czy Urząd Nadzoru EFTA wszczął formalne postępowanie wyjaśniające oraz d) czy Urząd Nadzoru EFTA przyjął już decyzję ⁽¹⁵¹⁾.
- (106) Dodatkowo sądy krajowe mogą zwrócić się do Urzędu Nadzoru EFTA o przekazanie dokumentów będących w jego posiadaniu. Mogą to być teksty istniejących decyzji Urzędu Nadzoru EFTA, które nie zostały dotąd opublikowane na stronie internetowej Urzędu Nadzoru EFTA, dane, statystyki, analizy rynku i analizy ekonomiczne.
- (107) Obowiązek lojalnej współpracy, o którym mowa w art. 3 Porozumienia EOG i art. 2 porozumienia o nadzorze i Trybunale, oznacza, że Urząd Nadzoru EFTA musi dostarczać sądom krajowym wszelkie informacje, o które sądy się do niego zwrócą ⁽¹⁵²⁾. Obejmuje to również informacje objęte obowiązkiem tajemnicy służbowej.
- (108) Przekazując informacje sądom krajowym, Urząd Nadzoru EFTA jest zobowiązany do podtrzymania gwarancji zapewnionych osobom fizycznym i prawnym na podstawie art. 122 Porozumienia EOG i art. 14 porozumienia o nadzorze i Trybunale ⁽¹⁵³⁾. Art. 14 porozumienia o nadzorze i Trybunale zakazuje członkom, urzędnikom i innym pracownikom Urzędu Nadzoru EFTA ujawniania informacji objętych obowiązkiem dochowania tajemnicy zawodowej. Może to obejmować informacje poufne i tajemnice handlowe.
- (109) Gdy Urząd Nadzoru EFTA zamierza przekazać sądowi krajowemu informacje objęte tajemnicą służbową, zwraca się do sądu krajowego o potwierdzenie, że zagwarantuje on ochronę tego typu informacji poufnych oraz tajemnic handlowych. Jeśli sąd krajowy udzieli takiej gwarancji (np. powołując się na krajową podstawę prawną), Urząd Nadzoru EFTA przekaze żądane informacje, wskazując, które części są objęte tajemnicą służbową i w związku z tym nie powinny być ujawniane. Jeśli jednak sąd krajowy nie jest w stanie udzielić takiej gwarancji, Urząd Nadzoru EFTA nie przekaze mu tych informacji ⁽¹⁵⁴⁾.

(*) Trzy rodzaje współpracy między Komisją Europejską a państwami członkowskimi UE są obecnie skodyfikowane w art. 29 zmienionego rozporządzenia proceduralnego (2015/1589), którego nie włączono jeszcze do Porozumienia EOG.

(**) Sprawa C-39/94, SFEI i inni, pkt 50; zarządzenie z dnia 13 lipca 1990 r. w sprawie C-2/88 Imm. Zwartveld i inni, Rec. 1990, s. I-3365, pkt 16–22 oraz sprawa C-234/89, Delimitis/Henninger Bräu, Rec. 1991, s. I-935, pkt 53.

(***) Sprawa C-94/00, Roquette Frères, Rec. 2002, s. I-9011, pkt 31.

⁽¹⁵⁰⁾ [...].

⁽¹⁵¹⁾ Po otrzymaniu takiej informacji sąd krajowy może zwrócić się o otrzymywanie regularnych informacji na ten temat.

⁽¹⁵²⁾ Wyrok Sądu z dnia 18 września 1996 r., T-353/94 Postbank/Komisja, ECLI:EU:T:1996:119, pkt 64; postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 13 lipca 1990 r., Zwartveld i in., C-2/88 Imm., ECLI:EU:C:1990:315, pkt 16–22.

⁽¹⁵³⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 28 lutego 1991 r., Delimitis v Henninger Bräu, C-234/89, ECLI:EU:C:1991:91, pkt 53; wyrok Sądu z dnia 18 września 1996 r., T-353/94 Postbank/Komisja, ECLI:EU:T:1996:119, pkt 90.

⁽¹⁵⁴⁾ Wyrok Sądu z dnia 18 września 1996 r., T-353/94 Postbank/Komisja, ECLI:EU:T:1996:119, pkt 93; postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 6 grudnia 1990 r., Zwartveld i in., C-2/88 Imm., ECLI:EU:C:1990:440, pkt 10 i 11.

- (110) Urząd Nadzoru EFTA może również nie być w stanie ujawnić informacji sądom krajowym w innych sytuacjach. W szczególności Urząd Nadzoru EFTA może odmówić przekazania informacji sądowi państwa EOG–EFTA, jeżeli ich przekazanie zakłóciłoby funkcjonowanie i niezależność Urzędu Nadzoru EFTA. Może to nastąpić w przypadku, gdy ujawnienie informacji zagrażałoby wykonaniu zadań powierzonych Urzędowi Nadzoru EFTA ⁽¹⁵⁵⁾ (np. informacje dotyczące wewnętrznego procesu decyzyjnego Urzędu Nadzoru EFTA).
- (111) Aby zapewnić skuteczną współpracę z sądami krajowymi, Urząd Nadzoru EFTA dokłada starań, aby przekazywać informacje sądom krajowym w terminie jednego miesiąca od daty wniosku. Jeśli Urząd Nadzoru EFTA uzna za konieczne zwrócić się do sądu krajowego o dalsze wyjaśnienia dotyczące pierwotnego wniosku lub skonsultowanie się z osobami trzecimi, których bezpośrednio dotyczy przekazanie informacji, bieg terminu jednego miesiąca rozpoczyna się od dnia otrzymania wyjaśnienia lub zakończenia konsultacji ⁽¹⁵⁶⁾.

5.1.1.2. Przekazywanie opinii dotyczących stosowania zasad pomocy państwa

- (112) Zgodnie z art. 3 Porozumienia EOG i art. 2 porozumienia o nadzorze i Trybunale sądy krajowe mają możliwość zwrócenia się do Urzędu Nadzoru EFTA o wydanie opinii w kwestiach dotyczących stosowania zasad pomocy państwa ⁽¹⁵⁷⁾.
- (113) Stosując zasady pomocy państwa w rozpatrywanej sprawie, sądy krajowe muszą przestrzegać odpowiednich przepisów EOG i orzecznictwa sądów EOG. Bez uszczerbku dla ostatecznej interpretacji Porozumienia EOG przez sądy EOG, sądy krajowe mogą znaleźć wskazówki dotyczące stosowania zasad pomocy państwa w praktyce decyzyjnej Urzędu Nadzoru EFTA, a także w odpowiednich zawiadomieniach i wytycznych Urzędu Nadzoru EFTA. W przypadku gdy rozpatrywane kwestie zawierają elementy analogiczne do kwestii rozpatrywanych przez inne sądy krajowe, na stronie internetowej Urzędu Nadzoru EFTA sądy krajowe mogą również znaleźć wskazówki dotyczące wcześniejszych opinii lub uwag Urzędu Nadzoru EFTA ⁽¹⁵⁸⁾.
- (114) Może się jednak zdarzyć, że wcześniejsze decyzje lub opinie Urzędu Nadzoru EFTA oraz jego komunikaty i wytyczne nie zawierają wystarczających wskazówek dla sądów krajowych. Zgodnie z zasadą lojalnej współpracy zapisaną w art. 3 Porozumienia EOG i art. 2 porozumienia o nadzorze i Trybunale oraz z uwagi na zasadniczą rolę, jaką odgrywają sądy krajowe w egzekwowaniu zasad pomocy państwa, Urząd Nadzoru EFTA daje sądom krajowym możliwość zwrócenia się do niego o opinię w istotnych kwestiach dotyczących stosowania zasad pomocy państwa ⁽¹⁵⁹⁾.
- (115) Wniosek o opinię Urzędu Nadzoru EFTA może zasadniczo dotyczyć wszelkich kwestii ekonomicznych, faktycznych lub prawnych dotyczących pomocy państwa, które wynikną w kontekście postępowania krajowego. Sądy krajowe mogą zwrócić się do Urzędu Nadzoru EFTA m.in. o:
- a) stwierdzenie, czy dany środek zawiera elementy pomocy państwa w rozumieniu art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG, a jeżeli tak, to jak należy obliczyć dokładną kwotę pomocy. Tego typu wnioski mogą dotyczyć konkretnego elementu pomocy państwa określonego w art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG (tj. pojęcia przedsiębiorstwa, istnienia selektywnej korzyści, możliwości przypisania pomocy państwu EOG–EFTA i użycia zasobów państwowych, możliwości zakłócenia konkurencji oraz wpływu na wymianę handlową pomiędzy Umawiającymi się Stronami);
  - b) stwierdzenie, czy dany środek pomocy spełnia warunek określony w rozporządzeniu w sprawie wyłączeń grupowych lub warunek *de minimis*, co oznaczałoby, że wcześniejsze zgłoszenie go Urzędowi Nadzoru EFTA nie jest konieczne i nie ma zastosowania obowiązek stosowania okresu zawieszenia przewidziany w art. 1 ust. 3 części I protokołu 3;

⁽¹⁵⁵⁾ Postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 6 grudnia 1990 r., Zwartveld i in., C-2/88 Imm., ECLI:EU:C:1990:440, pkt 11; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26 listopada 2002 r., First and Franex, C-275/00, ECLI:EU:C:2002:711, pkt 49; wyrok Sądu z dnia 18 września 1996 r., T-353/94 Postbank/Komisja, ECLI:EU:T:1996:119, pkt 93.

⁽¹⁵⁶⁾ Może to być przykładowo sytuacja, w której pewien rodzaj informacji przekazywany jest przez osobę prywatną, lub gdy informacje przekazane przez państwo EOG–EFTA są przedmiotem wniosku sądu z innego państwa EOG–EFTA.

⁽¹⁵⁷⁾ [...].

⁽¹⁵⁸⁾ Zob. sekcja 5.1.2.

⁽¹⁵⁹⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 lipca 1996 r., SFEI i in., C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, pkt 50.

- c) stwierdzenie, czy pomoc indywidualna wchodzi w zakres programu pomocy, który został zgłoszony Urzędowi Nadzoru EFTA i uznany jego decyzją za zgodny z funkcjonowaniem Porozumienia EOG, lub czy kwalifikuje się ona jako istniejąca pomoc, w którym to wypadku obowiązek stosowania okresu zawieszenia określony w art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 nie ma zastosowania;
  - d) stwierdzenie, czy zachodzą wyjątkowe okoliczności ⁽¹⁶⁰⁾, które uniemożliwiałyby sądowi krajowemu nakazanie pełnego zwrotu pomocy na podstawie prawa EOG;
  - e) stwierdzenie, jakie są prawne przesłanki dochodzenia roszczeń o odszkodowanie na mocy prawa EOG, oraz przekazanie wskazówek dotyczących ustalania wysokości poniesionej szkody;
  - f) obliczenie kwoty pomocy, która ma być odzyskana, oraz obliczenie odsetek od zwracanej pomocy.
- (116) Sądy krajowe nie są właściwe do oceny zgodności środka pomocy z funkcjonowaniem Porozumienia EOG na podstawie art. 61 ust. 2, art. 61 ust. 3, art. 59 ust. 2 i art. 49 Porozumienia EOG ⁽¹⁶¹⁾. W związku z tym nie mogą zwrócić się do Urzędu Nadzoru EFTA o przedstawienie opinii na temat zgodności danego środka pomocy z funkcjonowaniem Porozumienia EOG. Sądy krajowe mogą jednak zwrócić się do Urzędu Nadzoru EFTA z pytaniem, czy jest ona w trakcie przeprowadzania oceny zgodności danego środka pomocy z funkcjonowaniem Porozumienia EOG, jak wyjaśniono w sekcji 5.1.1.1.
- (117) Wydając opinię, Urząd Nadzoru EFTA, zgodnie z zasadą lojalnej współpracy określoną w art. 3 Porozumienia EOG i art. 2 porozumienia o nadzorze i Trybunale, dostarczy sądowi krajowemu żądanych informacji faktycznych lub wyjaśnień ekonomicznych lub prawnych. Opinia Urzędu Nadzoru EFTA nie jest prawnie wiążąca dla sądu krajowego.
- (118) Urząd Nadzoru EFTA przedstawi swoją opinię sądom krajowym zgodnie z ich przepisami proceduralnymi i praktykami. Aby zapewnić skuteczną współpracę z sądami krajowymi, Urząd Nadzoru EFTA dołoży starań, aby wymaganą opinię przedstawić sądowi krajowemu w terminie 4 miesięcy od daty złożenia wniosku. Gdy Urząd Nadzoru EFTA uzna za konieczne zwrócić się do sądu krajowego o dalsze wyjaśnienia dotyczące wniosku, ten czteromiesięczny termin może zostać przedłużony.
- (119) Sądy krajowe muszą chronić prawa jednostek wynikające z art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 również w okresie, w którym Urząd Nadzoru EFTA przygotowuje żadaną opinię. Jak wskazano powyżej ⁽¹⁶²⁾, spoczywający na sądzie krajowym obowiązek ochrony praw jednostek na podstawie art. 1 ust. 3 części I protokołu 3, w tym w drodze środków tymczasowych, ma zastosowanie niezależnie od opinii Urzędu Nadzoru EFTA będącej w przygotowaniu.

5.1.1.3. Przedstawianie uwag na piśmie

- (120) Zgodnie z zasadą lojalnej współpracy zapisaną w prawie EOG (art. 3 Porozumienia EOG i art. 2 porozumienia o nadzorze i Trybunale) Urząd Nadzoru EFTA może wspierać sądy krajowe państw EOG–EFTA stosujące zasady pomocy państwa.
- (121) Zgodnie z prawem krajowym państw EOG–EFTA Urząd Nadzoru EFTA może przedstawić uwagi na piśmie w kontekście krajowych postępowań sądowych, aby przyczynić się do spójnego stosowania zasad pomocy państwa zawartych w Porozumieniu EOG.
- (122) Decyzja o przedstawieniu uwag na piśmie zgodnie z prawem krajowym pozostaje całkowicie w gestii Urzędu Nadzoru EFTA ⁽¹⁶³⁾. Aby ocenić konieczność i stosowność swojego wkładu w ten proces, Urząd Nadzoru EFTA może rozważyć między innymi:
- a) czy można założyć, że znaczenie danej sprawy wykracza poza konkretny przypadek (np. gdy sprawa dotyczy ogólnej kwestii pomocy państwa);
  - b) czy uwagi Urzędu Nadzoru EFTA mogą przyczynić się do skuteczności egzekwowania zasad pomocy państwa przez odnośne sądy krajowe;

⁽¹⁶⁰⁾ W tym względzie zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 lipca 1996 r., SFEI i in., C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, pkt 68–71.

⁽¹⁶¹⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 4 marca 2020 r., CSTP Azienda della Mobilità/Komisja, C-587/18 P, ECLI:EU:C:2020:150, pkt 90; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 19 lipca 2007 r., Lucchini, C-119/05, ECLI:EU:C:2007:434, pkt 50–52.

⁽¹⁶²⁾ Zob. sekcja 4.2.3.3. powyżej

⁽¹⁶³⁾ [...].

- c) czy sprawa dotyczy nowej kwestii merytorycznej, nieuwjętej w dotychczasowej praktyce decyzyjnej Urzędu Nadzoru EFTA ani jego zawiadomieniach i wytycznych; lub
- d) czy sprawa jest zawisła przed sądem, którego orzeczenie nie może być przedmiotem dalszych odwołań.

(123) [...].

(124) Aby móc przedstawić użyteczne uwagi, Urząd Nadzoru EFTA może zwrócić się do właściwego sądu krajowego o przekazanie będących w jego posiadaniu dokumentów niezbędnych do oceny sprawy przez Urząd Nadzoru EFTA. Urząd Nadzoru EFTA wykorzysta te dokumenty wyłącznie do celów przygotowania swoich uwag.

(125) Urząd Nadzoru EFTA w pełni szanuje niezależność i funkcjonowanie sądów krajowych. Urząd Nadzoru EFTA przedstawia swoje uwagi zgodnie z praktykami i przepisami proceduralnymi państw EOG–EFTA, w tym z praktykami i przepisami zabezpieczającymi prawa stron.

(126) [...].

(127) Sądy krajowe mogą kierować wszystkie wnioski o wsparcie na podstawie sekcji 5.1.1.1, 5.1.1.2 i 5.1.1.3 niniejszych wytycznych oraz wszelkie inne pytania pisemne (najlepiej pocztą elektroniczną) lub ustne dotyczące polityki w zakresie pomocy państwa, które mogą pojawić się podczas ich codziennej pracy, do:

EFTA Surveillance Authority
Competition and State Aid Directorate
Avenue des Arts 19H
1000 Brussels
Belgia

Tel.: +32 2 286 18 11

E-mail: registry@eftasurv.int

(128) [...] ⁽¹⁶⁴⁾.

(129) [...].

(130) Przedkładając opinie lub uwagi na piśmie, Urząd Nadzoru EFTA zwraca się do sądów krajowych o wyrażenie zgody na ich publikację. Umożliwia to Urzędowi Nadzoru EFTA publikowanie na swojej stronie internetowej przedstawionych przez niego opinii i uwag na piśmie oraz, w późniejszym terminie, orzeczeń odpowiednich sądów krajowych.

5.2. Wsparcie sądów krajowych dla Urzędu Nadzoru EFTA

(131) [...].

(132) Art. 3 Porozumienia EOG, który jest wzorowany na art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej, nakłada na Umawiające się Strony obowiązek podejmowania wszelkich odpowiednich środków celem zapewnienia realizacji obowiązków wynikających z Porozumienia EOG oraz ułatwienia współpracy w jego ramach. Zgodnie z zapisaną w tym artykule zasadą lojalnej współpracy Urząd Nadzoru EFTA i państwa EOG–EFTA, w tym ich organy sądowe, działające w zakresie swoich jurysdykcji, muszą udzielać sobie wzajemnego wsparcia w wykonywaniu tych zadań. Art. 2 porozumienia o nadzorze i Trybunale stanowi dodatkową podstawę takiej współpracy.

⁽¹⁶⁴⁾ [...].

- (133) Aby zapewnić skuteczne egzekwowanie zasad pomocy państwa, wzywa się sądy krajowe do bezzwłocznego przekazywania Urzędowi Nadzoru EFTA kopii wszelkich wyroków na piśmie wydanych przez nie po otrzymaniu od Urzędu Nadzoru EFTA informacji lub opinii lub po przedstawieniu przez niego uwag na piśmie. Dzięki temu Urząd Nadzoru EFTA będzie odpowiednio wcześniej poinformowany o sprawach, w których stosowne może być przedstawienie uwag na piśmie, jeżeli jedna ze stron złoży odwołanie od wyroku. Przekazując wyrok, sądy krajowe informują Urząd Nadzoru EFTA, czy zezwalają na jego publikację na stronie internetowej Urzędu Nadzoru EFTA.
- (134) W celu skuteczniejszego i spójniejszego stosowania zasad pomocy państwa Urząd Nadzoru EFTA zachęca państwa EOG-EFTA do utworzenia punktów koordynacyjnych dla sędziów krajowych zajmujących się kwestiami pomocy państwa. Te punkty koordynacyjne powinny odpowiadać strukturze administracyjnej państw EOG-EFTA i respektować niezawisłość organów wymiaru sprawiedliwości. Urząd Nadzoru EFTA jest również zdania, że utworzenie formalnych lub nieformalnych sieci sędziów zajmujących się kwestiami pomocy państwa, zarówno na szczeblu krajowym, jak i europejskim, może być szczególnie ważne dla dzielenia się wiedzą. Centralne punkty koordynacyjne i sieci sędziów mogą pomóc sędziom krajowym w wymianie najlepszych praktyk w dziedzinie pomocy państwa i ułatwić przekazywanie przez Urząd Nadzoru EFTA informacji na temat wszelkich ostatnich zmian w polityce pomocy państwa, na przykład za pomocą szkoleń i biuletynów.

6. KONSEKWENCJE NIEWDROŻENIA ZASAD I DECYZJI DOTYCZĄCYCH POMOCY PAŃSTWA

- (135) Jak wskazano w sekcjach 4.2.1 i 4.2.2 niniejszych wytycznych, sądy krajowe mogą być zobowiązane do bezpośredniego stosowania w swoich krajowych systemach prawnych postanowień art. 61 ust. 1 i art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 wdrożonego do krajowego porządku prawnego. W przypadku gdy sądy krajowe w swoich orzeczeniach przyznają nową pomoc z naruszeniem obowiązku stosowania okresu zawieszenia, Urząd Nadzoru EFTA może wszcząć postępowanie wyjaśniające zgodnie z art. 1 ust. 2 części I protokołu 3 w celu oceny, czy niezgodna z prawem pomoc państwa jest zgodna z funkcjonowaniem Porozumienia EOG. Ponadto w przypadku gdy sądy krajowe nie zapewniają przestrzegania zobowiązań wynikających z decyzji Urzędu Nadzoru EFTA o odzyskaniu pomocy lub z Porozumienia EOG ⁽¹⁶⁵⁾, Urząd Nadzoru EFTA może wszcząć wobec danego państwa EOG-EFTA postępowanie o naruszenie.
- (136) Sądy krajowe, jako organy państw EOG-EFTA, wzywa się do podjęcia odpowiednich kroków w celu zapewnienia skutecznego wdrożenia decyzji o odzyskaniu pomocy. Konsekwencje niewdrożenia przez państwa EOG-EFTA decyzji Urzędu Nadzoru EFTA o odzyskaniu pomocy przedstawiono w zawiadomieniu w sprawie odzyskiwania pomocy państwa ⁽¹⁶⁶⁾.
- (137) Sądy krajowe muszą również chronić prawa jednostek, które mogą odczuć skutki naruszenia obowiązku stosowania okresu zawieszenia ⁽¹⁶⁷⁾. Jak wskazano w sekcji 6.2 niniejszych wytycznych, państwa EOG-EFTA oraz ich sądy krajowe, które nie chronią tych praw, nie wypełniają swoich obowiązków wynikających z prawa EOG ⁽¹⁶⁸⁾.

⁽¹⁶⁵⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 września 2014 r., Komisja/Niemcy, C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, pkt 56.

⁽¹⁶⁶⁾ Urząd Nadzoru EFTA przyjmuje wytyczne dotyczące wykładni i stosowania zasad pomocy państwa w formie wersji EOG-EFTA odpowiedniego instrumentu Komisji Europejskiej albo poprzez odniesienie do tego instrumentu. Komisja Europejska przyjęła zawiadomienie w sprawie odzyskiwania pomocy państwa niezgodnej z prawem i z rynkiem wewnętrznym (Dz.U. C 247 z 23.7.2019, s. 1), które zastąpiło zawiadomienie w sprawie odzyskiwania pomocy państwa z 2007 r. (Dz.U. C 272 z 15.11.2007, s. 4). Zawiadomienie w sprawie odzyskiwania pomocy państwa niezgodnej z prawem i z rynkiem wewnętrznym w pewnym stopniu opiera się na rozporządzeniu Rady (UE) 2015/1589 z dnia 13 lipca 2015 r. ustanawiającym szczegółowe zasady stosowania art. 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. L 248 z 24.9.2015, s. 9, „rozporządzenie proceduralne”), którego nie uwzględniono jeszcze w Porozumieniu EOG. Z tego powodu Urząd Nadzoru EFTA nie mógł przyjąć spójnej wersji EOG-EFTA zawiadomienia w sprawie odzyskiwania pomocy państwa niezgodnej z prawem i z rynkiem wewnętrznym i w związku z tym odnosi się do obecnie obowiązującego zawiadomienia w sprawie odzyskiwania pomocy państwa z 2008 r. dostępnego tutaj, Dz.U. L 105 z 21.4.2011, s. 32.

⁽¹⁶⁷⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 października 2006 r., Transalpine Ölleitung in Österreich, C-368/04, ECLI:EU:C:2006:644, pkt 38; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 listopada 2013 r., Deutsche Lufthansa, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, pkt 28.

⁽¹⁶⁸⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 23 stycznia 2019 r., Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, pkt 66; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, pkt 110.

6.1. Postępowania prowadzone przez Urząd Nadzoru EFTA dotyczące pomocy niezgodnej z prawem

- (138) Sądy krajowe, przyznając nową pomoc w kontekście swoich postępowań, mogą bezpośrednio naruszać art. 1 ust. 3 części I protokołu 3. Może to mieć miejsce w przypadku, gdy sąd krajowy wyda wyrok mający wpływ na wykonanie aktu przyznającego pomoc państwa. Dzieje się tak na przykład w przypadku, gdy interpretacja umowy lub decyzji o przyznaniu pomocy skutkuje przedłużeniem pierwotnego okresu obowiązywania środka pomocy ⁽¹⁶⁹⁾.
- (139) W związku z tym sądy krajowe muszą przestrzegać art. 1 ust. 3 części I protokołu i dopilnować, aby każda z ich decyzji, która skutkuje zmianą lub przedłużeniem ważności tego aktu przyznającego pomoc państwa, na przykład poprzez sposób jej interpretacji ⁽¹⁷⁰⁾, została zgłoszona przed jej wykonaniem, zgodnie z przepisami administracyjnymi obowiązującymi w danym państwie EOG–EFTA.
- (140) Jeżeli sąd krajowy nie zapewni przestrzegania obowiązku stosowania okresu zawieszenia, a nowa pomoc nie zostanie zgłoszona i poddana kontroli Urzędu Nadzoru EFTA, Urząd Nadzoru EFTA może wszcząć postępowanie w sprawie pomocy państwa niezgodnej z prawem z własnej inicjatywy lub po otrzymaniu skargi od którejkolwiek z zainteresowanych stron zgodnie z art. 20 części II protokołu 3.

6.2. Postępowanie o naruszenie

- (141) Zgodnie z art. 31 porozumienia o nadzorze i Trybunale, jeżeli Urząd Nadzoru EFTA uzna, że państwo EOG–EFTA uchybiło zobowiązaniu wynikającemu z Porozumienia EOG, może on wszcząć postępowanie w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa EOG–EFTA. Celem postępowania jest zakończenie naruszenia. Po etapie poprzedzającym postępowanie sądowe, podczas którego Urząd Nadzoru EFTA prowadzi wymianę poglądów z danym państwem EOG–EFTA i wydaje uzasadnioną opinię, Urząd Nadzoru EFTA może skierować sprawę do Trybunału EFTA ⁽¹⁷¹⁾.
- (142) Jeżeli sądy krajowe nie wyciągają odpowiednich konsekwencji z naruszenia art. 1 ust. 3 części I protokołu 3, uchylają one swoim zobowiązaniom wynikającym z Porozumienia EOG. Taka sytuacja może zajść w przypadku, gdy sądy krajowe nie zapobiegają wdrożeniu niezgodnego z prawem środka lub nie nakazują jego zwrotu ⁽¹⁷²⁾.
- (143) Jeśli sądy krajowe nie ochronią praw jednostek, naruszając w ten sposób ciężący na nich obowiązek wynikający z art. 1 ust. 3 części I protokołu 3, może to również skutkować odpowiedzialnością państwa EOG–EFTA. Trybunał Sprawiedliwości orzekł, że państwa EOG ponoszą odpowiedzialność za szkody wynikające z naruszeń prawa EOG, w tym naruszeń wynikających z orzeczenia sądu krajowego orzekającego w ostatniej instancji ⁽¹⁷³⁾.

7. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

- (144) Niniejsze wytyczne zastępują istniejące wytyczne Urzędu Nadzoru EFTA dotyczące egzekwowania prawa dotyczącego pomocy państwa przez sądy krajowe.
- (145) Niniejsze wytyczne mają być źródłem wskazówek dla sądów krajowych podczas stosowania zasad dotyczących pomocy państwa. Nie wiąże ono sądów krajowych ani nie wpływa na ich niezależność.

⁽¹⁶⁹⁾ To, czy sąd krajowy wydaje wyrok w ramach postępowania w przedmiocie zastosowania środków tymczasowych czy też postępowania co do istoty sprawy, nie ma znaczenia, ponieważ w obu przypadkach wyrok może mieć wpływ na środek pomocy, nawet jeśli tylko tymczasowo.

⁽¹⁷⁰⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26 października 2016 r., DEI i Komisja/Alouminion tis Ellados, C-590/14 P, ECLI:EU:C:2016:797, pkt 107 i 108.

⁽¹⁷¹⁾ Jeżeli Urząd Nadzoru EFTA uzna, że państwo EOG–EFTA nie wywiązało się z obowiązków określonych w wyroku wydanym na podstawie art. 31 ust. 2 porozumienia o nadzorze i Trybunale, Urząd Nadzoru EFTA może wnieść sprawę do Trybunału EFTA.

⁽¹⁷²⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 listopada 1991 r., Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires i in./Francia, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, pkt 12; wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 lipca 1996 r., SFEI i in., C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, pkt 70.

⁽¹⁷³⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30 września 2003 r., Köbler, C-224/01, ECLI:EU:C:2003:513, pkt 50.

- (146) Urząd Nadzoru EFTA może dokonać przeglądu niniejszych wytycznych, gdy uzna to za stosowne, m.in. na podstawie zmian w mających zastosowanie przepisach EOG lub przyszłych zmian w orzecznictwie.
